

Lykkelig alle sine dager

Hvordan twilightfans ser på den romantiske kjærligheten.

Maria Glambek

Masteroppgave i Medievitenskap

Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen

Februar 2012

Denne masteroppgaven har til tider sittet langt inne og det er mange som fortjener en takk for at de har hjulpet meg videre på veien.

Først vil jeg takke veileder, Peter Dahlén, for gode råd og samtaler.

Kamilla, for at lesesalen ikke ble et sted for marerittene, men et sted jeg gikk med glede.

Hege, Monica og Cecilie for at dere har gidde å høre på alle mine klager, en stor takk!

Min kjære mamma, Jannike, for støtte, barnevakt og ikke minst korrekturlesing av en tekst i stadig forandring.

Elskede Are for at du har vært der for meg hele tiden, på alle måter.

Sist men ikke minst en takk til Ravn og Una, verdens skjønneste barn, det er for dere jeg har gjort dette. Uten dere å tenke på hadde jeg aldri klart å fullføre!

Bergen, 30.01.12

Innholdsliste

Innholdsliste.....	3
Introduksjon.....	4
Twilight.....	5
Grunnlag for valg av tema.....	6
Historien i Twilight.....	9
Problemstillingen.....	10
Teori.....	11
Vampyrer.....	11
Tenåringskulturen.....	15
Fankultur og fanstudier.....	17
Feminisme, Postfeminisme og Anti-feminisme.....	21
Metode.....	27
Utgangspunktet.....	27
Intervjuene.....	29
Konkretisering av problemstillingen.....	30
Kravet til reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.....	32
Analyse.....	34
Bøkene og filmene.....	34
Twilight.....	34
New Moon.....	36
Eclipse.....	37
Breaking Dawn.....	37
Sentrale tema i historien.....	38
Annen symbolikk i historien.....	42
Intervjuene.....	44
Vampyrhistorien Twilight.....	46
Twilightfans og fanstudier.....	51
Kjønnsrollemønster og feminisme i Twilight.....	61
Oppsummering og konklusjon.....	72
Litteratur.....	76
Filmer og tv-serier.....	80
Vedlegg.....	81
Intervjuspørsmål.....	81
Samtykkeerklæring.....	82
Mail til videregående skoler i Bergen.....	83

Introduksjon

Da jeg skulle velge tema til masteroppgaven var det et tema som kom tilbake til meg hele tiden: Jeg hadde nettopp lest en bokserie som het *Twilight* og som var skrevet for tenåringsmarkedet. Boken handlet om vampyrer, en stor interesse hos meg. Jeg leser og har lest mange bøker om vampyrer, noe som var den egentlige grunnen til at jeg leste *Twilight*. Dette, samt det at serien var omtalt som det nye store i all verdens dagspresse.

Jeg regner meg selv som en noenlunde oppegående og intelligent person og ble overrasket over hvor suggerende bøkene var på meg. Jeg ble, i likhet med millioner av andre mennesker over hele verden, sugd inn i fortellingen og drevet til å lese ikke bare den første boken, men hele serien på fire bøker. Jeg leste dag og natt for bøkene var slik at jeg nesten ikke klarte å legge dem fra meg. Det føles fortsatt flaut å innrømme dette overfor både meg selv og andre, siden bøkene ikke er de beste jeg har lest. Likevel er det noe med dem som får selv voksne damer til å sukke som nyforelskede fjortiser når de leser historiene.

Dette startet en lang tankerekke hos meg i forhold til hva det er som gjør at denne serien har en slik påvirkningskraft. Er det teksten i seg selv, eller er det det at historien er så romantisk. Hva er det med romantiske historier som gjør at vi jenter spesielt elsker å lese dem? Har vampyrene tatt over som de nye heltene? Hva er det med blandingen av overnaturlige fenomener og romantikk som er så spennende? Hvordan kan en tekst som er så preget av moralisme om ekteskap, tenåringsgraviditet og kjønnsroller bli så populær? Har jenter over hele verden glemte hvor de kommer fra og hva som gjør at de har alle de valgene de faktisk har i livet? Tenker de som leser bøkene i det hele tatt over dette? Hvorfor eller hvorfor ikke? Jeg kunne stilt tusenvis av spørsmål om disse bøkene, og likevel ikke blitt ferdig med alle.

Jeg kunne med denne masteren prøve å se hva som gjorde at serien har fått en så stor fanskare og hva de selv ser i serien. Ser de som elsker bøkene det negative ved dem, eller er det slik at «kjærlighet gjør blind» også i slike tilfeller? Og er det mulig å differensiere mellom egne følelser og de følelser som denne typen bøker bygger opp under og skaper? Kanskje bøkene fungerer som et avbrekk i hverdagen, en slags eskapisme om en vil, eller kanskje de fungerer på andre måter. Kanskje bøkene kan fungere som en ventil hvor ungdommene får utløp for frustrasjoner de ellers

ville slitt med å få ut. Det kan være jeg legger mye i disse bøkene, men det er ikke så ofte det dukker opp slike bøker som blir så populære at de fleste har hørt om dem. I hvert fall ikke innen vampyrsjangeren. Som sagt, jeg følte jeg hadde lite valg når det kom til å skrive masteren min, jeg hadde jo en gylden mulighet til å finne ut hvorfor denne serien på kun fire bøker hadde så stor innvirkning på meg og mange andre.

Twilight

Hva er så *Twilight*? Aviser over hele landet og på nettet har kalt *Twilight* for et fenomen (Kirknes, 2008, Gullestad 2009). Men, for å svare på spørsmålet skikkelig; *Twilight* er en bokserie, skrevet av den amerikanske forfatteren Stephanie Meyer. Den består av fire bøker, utgitt i perioden 2005 til 2008, i tillegg til et uferdig manuskript publisert på forfatterens hjemmeside.

Seriens tre første bøker er også blitt filmet. Den siste boken har blitt delt inn i to filmer, fjerde film ble sluppet november 2011, femte og siste film er planlagt å ha premiere høsten 2012.

Romantikk er jo en stor del av livet til mange. Og det er jo bare å sjekke utgivelsene til forlagene for å se at romantikk selger.¹ Bøkene inneholder romantikk gjerne ispedd litt saftig sex, og er ofte referert til som kiosklitteratur eller på godt folkemål (noe) vulgært også kalt «husmorsporno». En betegnelse som igjen sier noe om statusen til disse bøkene. Denne litteraturen spesielt, er full av til tider ganske grafiske detaljer om kropp og sex, derav kallenavnet.

Denne formen for litterær underholdning er ikke noe nytt, og det er ikke så lenge siden alle bøker med litt «vovede» detaljer var totalforbudt ikke bare her i Norge, men i mange andre land også. Noen eksempler på dette er *Sangen om den røde rubin* (1956) av Agnar Mykle, *Uten en Tråd* (1966) av Jens Bjørneboe, *Sexus* (1949) av Henry Miller og *Lady Chatterleys elsker* (1927) av D.H. Lawrence, uten sammenligning forøvrig. Det jeg vil frem til her, er at det de siste 50 årene har blitt store forandringer til hva som er og hva som ikke er greit å beskrive i en bok. Siden den gang har vårt forhold til bøker som omhandler seksualitet forandret seg, det er nå ganske så stuerent å ha alle disse bøkene og flere til i bokhyllen. Det har nok også gjort sitt til at kiosklitteraturen har fått så mye spillerom.

Twilight er en bok rettet mot tenåringer, og inneholder særdeles lite av den snuskete sexen. Det som gjør den spesiell er hvordan forfatteren bruker språket til å beskrive tenåringers seksualitet.

1 Se for eksempel <http://www.schibstedforlag.no/no/> .

Jeg oppfatter språket som en tilnærming til tidligere nevnte kiosklitteratur, og vil tro at dette er grunnen til at *Twilight* omtales i utallige artikler vedrørende sex i bøker. Den inneholder gjerne ikke sex direkte, men til gjengjeld inneholder den mye undertrykket lyst og lystfølelse, gjerne i tråd med tenårings oppfattelse av hva sex og kjærlighet innebærer. Noen mener til og med at boken har skapt en ny presedens for tenåringsoppfattelse av sex, nå er det det å avstå fra samleie² som er den nye normen (Seifert 2008). Bøkene har da også blitt kraftig kritisert fordi de spiller på det konservative synet at man ikke skal ha sex før ekteskapet. Forfatter Stephenie Meyer er selv mormon, og hennes verdisyn kommer nok litt frem gjennom tekstene hennes. Det kritikken gjelder er hvor realistisk dette er og hvorfor det har fått så stor plass i bøkene. Jeg vil se mer på dette senere.

Bøkene i seg selv er som sagt ganske standardiserte tenåringsromaner, med det ene unntaket at de omhandler vampyrer. Vampyrer i seg selv er ikke et nytt fenomen, litteraturen har mange eksempler på populære bøker som omhandler dette temaet. Forskjellen her er at denne serien helt klart er rettet mot et tenåringsmarked, og der er temaet ikke det mest vanlige. Til gjengjeld har vampyrlitteratur nå blitt så populær at man nå kan snakke om før og etter *Twilight*. I hvert fall hvis jeg skal tro Sissel Borgen, tidligere butikksjef på Outland³ i Bergen. I en samtale vi hadde før jeg startet på denne teksten nevnte hun at de selger vampyrlitteratur som aldri før, og at dette mest sannsynlig skyldes den publisiteten *Twilight* har gitt vampyrsjangeren. Serien på fire bøker har utløst et skred av tenåringslitteratur innen samme sjangeren, de andre bøkene kommer jeg tilbake til litt senere i teksten.

Til nå har som nevnt tre og en halv av bøkene blitt filmet, mens den femte filmen har premiere i november 2012. Bøkene og filmene har blitt en kjempesuksess i de fleste land, og har i dag en stor tilhengerskare og er spesielt populære blant unge jenter.

Grunnlag for valg av tema

Jeg har valgt å skrive om dette temaet fordi, som nevnt innledningsvis, fascinerer vampyrer meg. Men jeg synes også at det er interessant å se hvordan et populærkulturelt fenomen påvirker og forandrer livene til de som innbefatter seg med det. Det er derfor jeg har valgt å ta for meg bok- og

² Abstinence sex.

³ Outland er en butikk som spesialiserer seg på spill, tegneserier og bøker innen sjangerne sci-fi og fantasy.

filmserien *Twilight* og fansene av denne serien. Jeg vil se på hva som gjør akkurat *Twilight* så spesielt og hvordan denne serien påvirker dem i deres daglige liv.

Jeg vil se om det er forskjeller på fans av *Twilight* og fans av andre serier som for eksempel *Star Trek*, en serie det er gjort omfattende fanstudier av tidligere. På denne måten vil jeg få se om det er en grunn til at det stort sett er jenter som er fans av *Twilight*, og om kjønnsrollemønsteret i bøkene har noe med dette å gjøre.

Det har vært forsket mye på både populærkultur og tenåringskultur, også i kombinasjon. Ofte er det jo tenåringene som setter normen for hva som er eller vil bli populærkultur. I tillegg har det vært forsket på vampyrgenren i seg selv. Jeg bruker alle disse tre innfallsvinklene i min oppgave, i mer eller mindre grad. Dette fordi jeg mener at *Twilight* ikke kan sees på som et produkt laget for tenåringer uten å ta med de populærkulturelle aspektene ved genren, heller ikke hvordan en tradisjon med å lese romanser for en del tenåringer har blitt byttet ut med bøker om vampyrer, som *Twilight*. Dette igjen har med populærkultur å gjøre, hva som gjør en tekst populær til en hver tid.

Siden vampyrsjangeren har forandret seg i uttrykksform, har også vampyrene som skikkelser forandret seg. Dette spiller en rolle i forhold til hvordan disse nyere tekstene påvirker ungdommers dagligliv, kanskje spesielt når det kommer inn på kjærlighet og romantikk. Før var vampyrer farlige skapninger som brukte sine overnaturlige evner til å tiltrekke seg de menneskene de ville. Nå blir vampyrene fremstilt som så perfekte at ingen kan klare å motstå dem, og denne tiltrekningen blir som regel fremstilt som noe rent seksuelt. Forskjellen her ligger i at noe av det sanselige og sensuelle preget i sjangeren har forsvunnet. Nå blir lite overlatt til fantasien, og bøkene fremstår gjerne mer som ungdomsutgaver av klassisk kiosklitteratur.

Samtidig er det i *Twilight* en moralsk undertone som gjør at hovedpersonene, Bella og Edward, ikke har sex før etter de er gift. Denne moralen står som en motpol mot de grafisk utbroderende detaljene om perfekte kropper i samspill og den underliggende seksuelle tiltrekningen en får beskrevet gjennom hele historien. Hvordan ser ungdommene selv på denne dobbeltbetydningen og det underliggende seksuelle aspektet? Tenåringer har gjerne ikke så stor erfaring med seksualitet og dermed kan disse bøkene kanskje gi dem et vrengebilde på hvordan dette egentlig er. Det er jo lett å bli påvirket av det man leser og ser, er det da ikke rimelig å stille disse spørsmålene? Sex er en så viktig del av vår identitet at det kan ikke utelukkes. Og tenårene er for mange de årene vi utforsker og lærer om vår egen seksualitet.

Jeg kunne også tenke meg å se om det finnes en sammenheng mellom det at ungdommene er en av våre mest kjøpesterke grupper og om dette har vært med på å styre utviklingen av sjangeren.

Noe av hensikten med denne vinklingen blir å se om en sjanger utvikler og forandrer seg fordi den blir rettet mot et spesielt publikum, og om det skjer spesielt fordi publikummet er ungdommer. Som et nærliggende eksempel her kan jeg trekke frem *Midnight Sun* (2008). Dette er tittelen på den uferdige femte boken i Twilightserien. Det kom tidlig frem at Stephenie Meyer holdt på med denne. Da det uferdige manuskriptet ble lekket ut på Internett trakk hun hele prosjektet og hun vil nå ikke skrive mer på boken. I stedet har hun lagt ut det ufullstendige manuskriptet på nettsidene sine og lar det være med det. I kjølvannet av dette har det blitt opprettet mange egne grupper på nettet som prøver å få henne til å fullføre boken. Er dette noe nytt i forhold til hvordan fans oppfører seg, eller er dette noe som har eksistert lenge og bare har blitt tydeliggjort på grunn av tilgjengeligheten med Internett? Dette spørsmålet mener jeg er aktuelt å ta opp i forhold til fanstudiene, og så se på i et historisk lys, før jeg ser på hvordan det forholder seg i dag. Man kan jo her stille seg spørsmålet om hvor mye en forfatter skylder sine fans. Er det slik at fansene, som forbrukere av en vare har visse krav til hvordan og når en forfatter skal levere? En bok er jo et åndsverk, man kan kalle det et kunstverk. Hvor kommersiell må man være for å etterkomme fansene sine ønsker til enhver tid? Denne debatten kommer jeg ikke til å ta opp så grundig her, men den faller meg interessant siden det er mange forfattere som gjerne sliter med den samme problematikken, hvor bøkene gjerne tar over og «lever» sine egne liv. Her kan det sammenlignes med andre serier hvor forfatteren har latt oppfølgere vente med å publiseres, de kan høste mye kritikk for dette. George R. R. Martin, forfatteren av *A Song of Fire and Ice* og J.K. Rowling, forfatteren av *Harry Potter* er noen av de som har fått føle på slik kritikk. Når de ikke fikk gitt ut oppfølgerne til sine bøker så fort som fansene kunne ønske seg, ble begge utsatt for massiv kritikk fra nettopp fansene sine (BBC News 2001, Martin 2009). I slike tilfeller har det blitt diskutert hvor stort ansvar en forfatter har i forhold til de som er tilhengere av dem. Jeg synes Neil Gaiman sa det veldig godt i bloggen sin da han fikk nettopp dette spørsmålet: «[...]I keep trying to come up with a better way to put it, but the simplicity of things, at least from my perspective is this: *George R.R. Martin is not your bitch*» (Gaiman, 2009).

I forhold til temaet i teksten min må jeg også se på de kulturelle aspektene ved vampyrsjangeren. Man kan si den har flyttet seg på «popularitetsbarometeret», og har gått fra å være en smal sjanger til å bli det siste store innen populærkulturen. Hvordan skjer dette, og hvor mye må tekstene forandre seg for at dette skal skje? Man kan da også spørre seg selv om sjangeren har blitt mer populær fordi den har blitt forandret, eller har sjangeren forandret seg fordi den har

blitt så populær? Jeg vil se om det er store forskjeller på norske og utenlandske fansider, og på bruken av dem, både i forhold til hva de blir brukt til, men også i forhold til seriens popularitet.

Vampyrsjangeren er en syklussjanger, det betyr at den dukker opp med tiårs mellomrom. På nittitallet var det *Buffy*, *Angel* og *Blade* som utgjorde sjangeren. Disse seriene og filmene gjorde også en forandring innen sjangeren; de brakte med seg humor inn i bildet. Hvor viktig har humor vært for å få sjangeren til å øke i popularitet? Når ikke alt er mørk og dystert lenger, men litt morsomt og tøysete, så er det jo lettere å forstå og på den måten også like. Dette kommer jeg til å gå nærmere innpå i kapitelet som omhandler utviklingen av vampyrsjangeren.

I teksten min vil jeg, ved hjelp av fans av *Twilight* (både bøkene og filmene), prøve å finne hva det er som gjør at akkurat denne serien har fått så stor oppslutning rundt om i verden. Seriens popularitet har blitt så utbredt at den, som nevnt, har blitt kalt et fenomen i utallige artikler i aviser, ukeblad og på Internett. Hva skal til for å skape et fenomen i en så godt etablert sjanger som vampyrbøker og film allerede er? Eller er det pressen som overdramatiserer når de kaller boken et fenomen? Man kan jo sammenligne med andre store bok- og filmserier og se på dette. Populariteten til *Twilight* sammenlignes da også med populariteten til *Harry Potter*, uten at det er noen mer likheter enn at begge seriene har fått enorm respons fra fans, og begge har fått skryt fordi de får ungdom til å begynne å lese bøker.

Historien i *Twilight*

Først, for å si noe generelt om *Twilight*, må vi se på selve historien i bøkene. Den er gjenfortalt kort:

Hovedpersonen i *Twilight* er Bella Swan som akkurat som tenåringer flest sliter med å passe inn og bekymrer seg for hva andre synes om henne. Bøkene starter med at hun flytter fra moren til faren og må dermed begynne på en ny skole. Hun forelsker seg i en gutt i klassen, Edward, som er litt annerledes. I løpet av boken viser det seg at han er vampyr. Edward og Bellas kjærlighetshistorie og alle problemene de støter på i forbindelse med denne, blir fortalt gjennom fire bøker. Bøkene heter: *Twilight* (2005), *New Moon* (2006), *Eclipse* (2007), *Breaking Dawn* (2008). I tillegg har forfatteren lagt ut et uferdig manuskript til en femte bok, *Midnight Sun* (2008), på nettsidene sine. Det store dilemmaet i historien er at Edward er vampyr. Som vampyrer flest er han udødelig, og egentlig ganske farlig for mennesker. Vampyrer liker jo som kjent å drikke menneskeblod, de

trenger dette for å overleve.

Forelskelsen mellom Bella og Edward skaper mange konflikter, i forhold til de andre vampyrene i historien, men også til mennesker i Bellas omgangskrets. I tillegg viser det seg at Bellas beste venn, Jacob, er en varulv. Varulver og vampyrer har lite til overs for hverandre og dermed er det duket for enda flere konflikter. Jacob og Bella er i tillegg tiltrukket av hverandre, så det er et voldsomt trekantdrama som bli servert i bøkene. På dette bakteppet blir vi litt etter litt fortalt hemmelighetene og historiene til først Edward og hans familie, så Jacob og hans familie. Det er ikke så lett for Bella å være menneske, et ekstremt klumsete sådan, mellom alle disse overnaturlige og perfekte vesener. Hun slites mellom sin kjærlighet til Edward og Jacob, samtidig som hun ønsker seg mest av alt å bli som Edward. I løpet av de fire bøkene følger vi Bella mens hun gjør seg ferdig med High School, og på vei mot å bli voksen. Hun blir dradd mer og mer inn i den utrolige verdenen som omgir vampyrene og varulvene. I den siste boken gifter hun og Edward seg og får (utrolig nok) barn.

Alt i alt en ganske grei og ukomplisert historie som føyer seg inn i rekken av fantasy-litteratur og historier om overnaturlige hendelser. Det er derfor det er så spennende å se hvorfor akkurat denne serien har blitt så populær.

Problemstillingen

Målet med denne oppgaven er å få sammenfattet mye av spørsmålene jeg har rundt tenåringer sitt forhold til *Twilight*, til en problemstilling som kan gi den best mulige oversikten over emnet.

Problemstillingen skal sammenfatte alt det jeg har lyst til å ta opp i prosjektet, og da blir ordlyden omtrent slik som dette:

Hvilke romantiske ideer representerer Twilightserien? Hvordan tolker fansene bøkene, og har de noen formening om kjønnsrollemønsteret i disse? Leser de dem med et kritisk blikk, eller sluker de dem rått? I så fall, hvordan påvirker dette dem som personer i forhold til eget verdisyn?

Teori

Vampyrer

For å forstå bøkernes tiltrekningskraft må vi kanskje også forstå historien bak dem. *Twilight* handler om vampyrer som er en egen sjanger innen bøker, film og tv. Dette er en sjanger som har en såkalt syklisk popularitet, noe som igjen betyr at den dukker opp med jevne mellomrom og er populær en stund før den forsvinner igjen. Flere mener å ha sett en sammenheng mellom vampyrenes popularitet og økonomiske nedgangstider, overnaturlige vesener har en tendens til å bli mer populære da, kanskje fordi vampyrene representerer samfunnsinteressene våre (Höglund, 2009).

Men vampyrer (og varulver også) er ikke en nymotens oppfinnelse. Som skapninger har de eksistert i folkloren og mytologien i over tusen år.

Den skikkelsen som oftest blir forbundet med vampyrer er Dracula. Dette er navnet på en bok av Bram Stoker fra 1891. Boken er ikke alene om å omhandle temaet vampyrer, på hele 1800-tallet ble det skrevet mange bøker med denne tematikken. Utenom *Dracula* er den mest kjente av disse *The Vampyre* fra 1819, skrevet av en mann ved navn John Polidori, livlegen til selveste Lord Byron (Pettersen, 2003). Den mest kjente i ettertid har uansett vært Bram Stokers *Dracula*. Boken ble, trass gode kritikker, ikke så populær før etter at den ble filmatisert. Det ble den til gjengjeld mange ganger etter at stumfilmen kom, den mest kjente versjonen er nok F. W. Muraus *Nosferatu* fra 1927, som bygger direkte på boken til Bram Stoker. Her ble grunnlaget for det bildet vi har av hva en vampyr er, lagt. Skuespilleren Bela Lugosi (1882-1956) er et velkjent navn i forhold til vampyrskikkelsen, hans navn er ofte assosiert med Dracula og andre tidlige horrorfilmer som *Dracula* (1930), *The Raven* (1935), *The Devil Bat* (1940) og *The Body Snatcher* (1945). I disse filmene spilte han ut den prototypiske vampyren som er den mest kjente i dag, med kappe, svart bakovergredd hår og spisse hjørnetenner. På grunn av generaliseringen av vampyren i film, er nok

dette bildet fortsatt det de fleste forbinder med en vampyr, selv om nyere vampyrhistorier har gjort mye for å forandre på dette. Man kan si at Hollywood har gjort sitt til at vi har et så fastlåst og standardisert bilde av mange av mytologiens skikkelser.

Mytene rundt den kappekledde skikkelsen er mange og har utviklet seg jevnt siden utgivelsen av den første vampyrboken. Den tradisjonelle vampyr var ikke, som han blir framstilt i filmene, en mørk og vakker adelsmann. Troen på vampyrer var mest utbredt i de sør-slaviske landene og blant vest-slaverne. Her har mytologien blandet vampyrer og varulver sammen så mye at det moderne navnet på vampyrer er «vukodlak» som betyr ulvehår. Derfor henger varulver og vampyrer ofte sammen i bøkene, finnes det ene så finnes (selvfølgelig) det andre. Men det er forskjeller mellom «artene». En varulv er et menneske som ved fullmåne vil forvandle seg til en ulv, mens en vampyr er en inkarnasjon av en uren død som vender tilbake. Dette siste ble igjen satt i forbindelse med at det var mordere, røvere, prostituerte og andre sosialt uønskede personer som ble forvandlet til vampyrer etter sin død. Dermed ble vampyrer forbundet med noe ondt. Men det har vært myter og sagn om vampyrer også før dette.

Det blodsugende vesenet har dukket opp i forskjellige kulturer over hele verden under forskjellig navn. I det gamle Hellas ble skikkelsene kalt Lamia etter elskerinnen til Zeus som drakk blodet til små barn om natten. I Persia var sagnet om Lilith, kvinnedemonen som også drakk blodet til små barn. Felles for de fleste av disse sagnene er at de gjenspeiler kulturen de ble fortalt i. Dette kan man se i hvordan vampyrer oppsto; Incest var grunnen i Kroatia (hvor vampyrer ble kalt pijavica) og i Serbia (vlkoslak, mulo eller dhampir), i Romania var strigoii og moroiul de uekte barna til foreldre som selv var uekte barn. I Makedonia var vampyrer kjent som vrykolakas og ble skapt ved at forskjellige tabuer ble brutt, slik som når et udøpt barn døde eller hvis begravelsesritualer ikke ble skikkelig gjennomført (Bartlett & Indriceanu 2005:3-10).

Det var forskjellige måter å finne ut om noen var blitt til vampyr etter sin død. Vampyrer går ikke i oppløsning i graven, og om natten står de opp for å suge blod eller ha sex med dem som sover. Dermed var det bare å åpne en grav og se om det var noen i den, så visste man om personen var blitt en vampyr. Andre myter om disse skapningene er at de finnes i veikryss eller på kirkegårder hvor de er på jakt etter ofre, gjerne med et liksvøp over skulderen. Hvis man skal få en vampyr til å hvile i fred bør man legge et kors i kisten deres, i noen historier hjelper det å legge korn i kisten, for på den måten holde vampyren opptatt med å telle disse. De tradisjonene som har overlevd best er det å hogge hodet av dem og slå en trepåle gjennom hjertet deres (Willis, 1993:213). Her kan også nevnes at siden en vampyr i gamle dager gjerne ble forbundet med

djevelen tåler de ikke kors, vievann og oblater. De kan ikke gå ut i solen, da brenner de opp. Derfor blir de også referert til som «Nattens barn» eller «Children of the Night» i mange tekster. De tåler heller ikke hvitløk etter gammelt av.

Noen av mytene rundt vampyrer kommer sannsynligvis av at det finnes sykdommer som har symptomer som ligner på vampyrisme. En slik sykdom er Porphyria. Denne genetiske sykdommen kjennetegnes ved ekstrem sensitivitet til sollys, pasientene får ofte blemmer og brannså av solen. Denne sykdommen har nok gjort sitt til myten om at vampyrer brenner opp i dagslys. Andre sykdommer som kan ha hatt noe å si i forhold til mytene, er anemi⁴ som kjennetegnes ved at pasienten gjerne er unormalt blek og må få blodoverføringer.

I tillegg vil det alltid være noen med psykiske problemer som tror de er ekte vampyrer. Av disse finnes det en del, og flere blir det når sjangeren er på sitt mest populære. Internett florerer med nettsider for disse såkalte ekte vampyrene. Der har de egne forum og egne grupperinger. Disse vampyrene regner seg ikke som vampyrer i den litterære forstand, mange av dem er såkalte psivampyrer, eller energivampyrer. De trenger livskraften fra andre mennesker for å overleve. Noen av de selverklærte «ekte» vampyrene trenger også blod, men i liten mengde siden blod også inneholder livskraft (Leighton, 2005). Temaet om de selverklærte ekte vampyrene er så stort at jeg har valgt å ikke gå dypere inn i det, det kan nevnes at det har blitt flere av dem de senere årene og det kan muligens ha noe med vampyrlitteraturens popularitet å gjøre.

I nyere historier har det blitt en vane å forandre på hva som kan og ikke kan drepe en vampyr. Forfattere bruker sin kunstneriske frihet til å gjøre vampyrene mer eller mindre mottagelige for de forskjellige våpnene som, i følge folketroen, virker.

Nyere vampyrer er vanskeligere å skade. I *Twilight* kan de ikke drepes og de tåler solen. Grunnen til at de ikke går ut i solen er fordi de glitrer som diamanter, og da kan jo alle se hva de er. I annen nyere vampyrlitteratur, slik som *Sookie Stackhouse*-bøkene, har forfatteren beholdt noe av den gamle overtroen. Her tåler heller ikke vampyrene sollys.

Trenden med de «nyere» vampyrene startet på 1970-tallet (Gordon & Hillinger, 1997:18). På 1970- og 80- tallet var det vampyrkrønikene til Anne Rice som var populære på bokfronten, *Interview with a Vampire* (1976) ble den mestselgende og kanskje mest kjente av disse. Bøkene holder på de tradisjonelle vampyrene, men vampyrene har blitt gjort mer sosiale enn i tidligere litteratur. Boken ble en stor hit da den ble filmet i 1994, da sjangeren igjen var populær. Av filmer som kom på 1980- tallet kan nevnes *The Hunger* (1981), og *The Lost Boys* (1987). Sistnevnte her

4 Også kalt blodmangel.

skildrer også vampyrer som et sosialt vesen som lever i egne «stammer» eller gjenger.

På 1990-tallets tv var det *Buffy* (1997-2003) og *Angel* (1999-2004) som regjerte, og på film var det halv-vampyren *Blade* (1998) som var det store. Her ser vi også utviklingen av vampyren fra å være en ensom blodsuger til å bli et mer sosialt vesen. Forfatterne går nå litt lenger og lar vampyrene sosialisere seg, ikke bare med sine egne, men også med menneskene rundt seg. Trass i de nye impulsene, holdt filmene på de gamle tradisjonene om vampyrer som nattevæsener som ikke tåler vievann og kors. Av nye og viktige impulser i historiene kan nevnes at likestillingen også har fått plass, det er ikke lenger bare menn som dominerer sjangeren. Flere av hovedpersonene i både bøkene og tv-seriene er nå kvinnelige.

Utviklingen av vampyren som sosialt vesen har nok også vært med på å gjøre ham mer menneskelig og mindre mottagelig for skader av de samme tingene som i overtroen. Det er jo ikke så lett å ha et sosialt forhold til en som faller i dyp søvn hver dag, som bare kan gå ute om natten og som kanskje ikke tåler lukten av det forrige måltidet ditt.

Man kan også se på vampyren som et bilde på hva som rører seg i tiden. Den klassiske vampyren i Draculas skikkelse representerte Anti-krist, det magiske og mystiske. Han var en ensom skikkelse, foruten de tre kvinnelige vampyrene som nevnes så vidt i boken, er han alene. Dette har forsvunnet helt. De «nye» vampyrene er alle sammen med noen, enten mennesker, demoner eller andre vampyrer. Dermed har vampyren blitt til et mer sosialt vesen i motsetning til før. Det onde ved vampyrene var mer sort-hvitt i den gamle skikkelsen, de nye vampyrene opererer mer i en gråsoner av hva som er regnet for ondt nå. Dette gjør også mytologien rundt dem mer innfløkt, og det er lettere å se på dem som et bilde av våre mørkere selv (Gordon & Hillinger, 1997:19).

Man kan til og med se på vampyrer som en ny etnisk gruppe:

No longer embodying metaphysical evil, no longer a damned soul, the new vampire has become, in our concerned awareness or multiculturalism, merely ethnic, a victim of heredity, like being Sicilian or Jewish (ibid:19).

I *Sookie Stackhouse*-bøkene som tv-serien *True Blood* (2008) er basert på, er det nettopp dette som har skjedd: Ved at japanerne har funnet opp et kunstig blod kan alle vampyrer nå stå frem og leve som normale samfunnsborgere siden de ikke lenger må drikke menneskeblod. Vampyrene blir dermed en del av vår verden, en ny etnisk rase, og mye av bøkene omhandler rasismen disse vampyrene opplever i det amerikanske samfunnet. Akkurat disse bøkene kan da også sees på som en metonymi på hvordan etniske grupper blir behandlet i den vestlige verden i dag.

Vampyrene har også blitt snillere og mer «stuerene». Dette kan man se ved at det for eksempel har litt laget egne barnebøker om vampyrer, slik som bokserien *Der kleine Vampir* eller *Den vesle Vampyren* som den ble kalt på norsk. Bøkene er skrevet av Angela Sommer-Bodenburg.

I sin studie av den moderne vampyrmyten ser Anna Höglund (2009) på at vampyren har forandret seg fra det hun kaller «monstervampyren» til den «humanvampyren» vi ser i bøkene nå. Ved å ha vampyrer som ikke drikker blod og som på denne måten kan omgås mennesker, blir vampyrene et bilde på den selvkontrollen som regnes som så viktig i samfunnet nå. Et samfunn hvor hva man spiser og hvorfor regnes som noe av det viktigste. Ved å miste kontrollen og drikke menneskeblod blir disse humane vampyrene forandret til noe mer skremmende og farlig. Dette kaller Höglund monstervampyrer og de kan sees på å representere fråtsing og mangel på selvdisciplin. Dette kan kanskje også ha noe å si i forhold til hvorfor bøkene blir så populære hos tenåringer; siden vampyrene representerer det ideelle kroppsidealet med den selvkontrollen de alle trakter etter.

Vampyreren er på en måte vår tids eventyr, de har blitt allemannseie. Nå er det ikke lenger prinsen på den hvite hesten jentene drømmer om, men vampyren med den hvite porschen. Nå er det ikke lenger rustning og sverd som gjelder, men hjørnetenner og superstyrke. Man kan lure på hvordan denne utviklingen har skjedd. Som nevnt er dette satt i forbindelse med samfunnsutviklingen, og man mener at det forklarer hvorfor denne genren går i bølger. Den dukker opp og blir populær i tider med store økonomiske usikkerheter. Merkelig nok er det altså økonomien og ikke miljøet som påvirker den. Det kan kanskje også ha noe å gjøre med at det etterhvert har blitt et nærmest umenneskelig press på tenåringer i forhold til karakterer og evner på skolen, det er større rift om de beste plassene nå enn det var før. På denne måten skapes en elite i samfunnet. Vampyrene blir på en måte da en representasjon av det uoppnåelige og drømmen om det helt perfekte. Dette kan også forklare hvorfor vampyren har forandret seg slik siden de første bøkene og filmene kom ut.

Tenåringskulturen

Tenåringskultur er et utbredt forskningsfelt, med mange innfallsvinkler. Forskerne har prøvd å finne ut av hva som er så spesielt med akkurat denne type kultur, helt fra den første utpregede tenåringskulturen oppsto i etterkrigstiden. Som Alyssa Quart skriver i introduksjonen til boken

Branded: The Buying and Selling of Teenagers: «The marketing of products to teenagers [...] has existed since the word teenager was coined by Madison Avenue in 1941» (2003:19). «Madison Avenue» blir her brukt som en metonymi for reklameindustrien i Amerika, og de amerikanske ungdommene ble først sett på som en gruppe verdt å bruke reklamepenger på under 2. verdenskrig. At dette skjedde kan ha noe å gjøre med hvordan demografien i samfunnet var under krigsårene, de voksne mennene var i krig, mødrene måtte jobbe og ungdommene ble litt friere enn før. Dette er uansett ikke det som er det viktigste for min oppgave, det bare viser hvor langt tilbake tenåringer har vært regnet som en egen målgruppe.

Musikken, bøkene og filmene denne kulturen har inspirert, er mange. Forskere fra forskjellige felt, både sosiologer, psykologer og medievitere har alle prøvd å finne en nøkkel til å forstå tendenser innen kulturen. Selv om alle forskerne har vært tenåringer før de ble voksne, er det til tider vanskelig å se tenåringers fascinasjon over forskjellige ting. Dette har nok noe med at tenåringskulturen er i stadig forandring, det som var «in» for 5, 10 og 15 år siden er ikke «in» lenger, og man finner seg utdatert i forhold. Holdninger forandrer seg, smak forandrer seg, mote forandrer seg. Og ungdommer er en av de fremste gruppene som forbrukere av mote, film og TV.

Bøker har ikke den samme tiltrekningskraften på ungdommen som musikken og filmene, men en gang i blant kommer det ut bokserier som fanger interessen deres. Det var vel knapt noen som unngikk å høre om *Sagaen om Isfolket* på 1980-tallet. På slutten av 1990-tallet kom de første *Harry Potter*-bøkene, og nå er altså *Twilight* det som gjelder. Det kan her nesten virke som det er de fantasipregede bokseriene som slår best an hos tenåringene. Om dette er et uttrykk for et ønske om å flykte fra virkeligheten vites ikke, kan hende det er et utslag av at eventyrene tiltrekker oss på grunn av det magiske og på grunn av at alt er så enkelt å forholde seg til i slike historier; enten er man god, eller så er man ond.

De senere årene har som sagt gitt oss nye skikkelser innen vampyrenes mytologi, Buffy, Angel, Blade og nå til slutt Bella og Edward. De siste tre, fire årene har det rast ut bøker og tv-serier som alle omhandler mye av det samme, vampyrer og forholdet mellom vampyrer og mennesker. De fleste av disse tekstene er klart rettet mot et tenåringsmarked, og kan virke veldig like og til en viss grad ensformige på utenforstående. Kan dette sees på som et resultat av *Twilight* sin enorme popularitet, eller er det et resultat av tiden vi lever i? Noe av forandringen innen sjangeren skyldes selvfølgelig tidens utvikling, det er helt naturlig, men det kan jo også være at sjangeren har forandret seg fordi tenåringene har et annet ønske om hva en vampyrbok skal inneholde.

Gjennom å lese innlegg i forskjellige forum på nettet er det tydelig at ikke alle svorne

vampyrfans liker den utviklingen som har skjedd innen sjangeren. De synes ikke det er like spennende nå som vampyrene er blitt tilnærmet superhelter og ikke er så farlige lenger. Noe av spenningen ved sjangeren forsvinner når vampyrer blir fremstilt som teddybjørner med skarpe hjørnetenner eller som en ny etnisk gruppe i samfunnet vårt. Disse fansene er gjerne litt eldre, de tilhører ofte andre subkulturer, slik som goth-miljøet. De liker vampyrer på grunn av det mørke og dystre som sjangeren etter gammelt av inneholdt. De liker ikke at deres egen tilhørighet til sjangeren kan bli sett på som en del av en tenåringskultur, de føler seg hevet over dette (Wilkins, 2008). Disse fansene er gjerne de som står frem som «anti-fans» av *Twilight*. De gjør mye ut av å omtale serien negativt. I forhold til *Twilight* tror jeg at noe av det som gjør serien så populær er nettopp det at den ikke har så farlige vampyrer, det gjør at romantikken i bøkene kommer bedre frem. Dette og det at bøkene inneholder så veldig lite sex, gjør at de gjerne får yngre fans enn *Sookie Stackhouse*-bøkene og *Vampire Diaries*. De virker på mange måter mer uskyldige og tiltrekker seg gjerne da også lesere i et større alderspenn. Tenåringer er en gruppe som strekker seg fra nesten barn til voksen, med andre ord en stor gruppe. Man bruker mange av disse årene på å lære seg hvordan man bør oppføre seg i et kjærlighetsforhold, det er gjerne også derfor de snille bøkene er de som blir mest populære. De er også enklere å forholde seg til, og lettere å drømme seg bort i.

Fankultur og fanstudier

Alle vet hva en fan er. De fleste av oss er fans i større eller mindre grad, eller kjenner i hvert fall noen som er det. Ikke alle som er opptatt av et objekt går inn under definisjonen av en fan: «Although the study of, say, avid coin collectors may fit the definition of fan, most of the work done in fan studies has focused on media fans and the derivative artworks they create» (Hellekson, 2009:5). Dette begrenser litt hva som går inn under fanstudier, men det gjør det på ingen måte til et smalt felt. Det finnes så mange forskjellige tilnærminger til hvordan en kan studere fans, at det er et stort og tildels utforsket felt.

Det er flere definisjoner på hva som er en fan, men generelt regner man en fan som en som deltar i en subkultur som kretser rundt et tema, det være seg en spesiell film, tv-serie, bok, tegneserie, sport eller person. Mulighetene her er mange. Fansene deltar i denne subkulturen på en eller annen måte. De gjør gjerne noe som de selv føler at bidrar med noe i forhold til objektet de er

fans av. Dette gjør de i form av deltakelse på forumer på nettet, de skriver såkalt fanfiction⁵, de lager egen kunst, såkalt fan art, de skriver til manusforfattere for å se om de kan påvirke hendelsen i en historie. Dette er bare noe av det de gjør.

Ordet fan kommer fra fanatic, som igjen kommer fra det latinske ordet fanaticus. Fanaticus betyr «tilhørende et tempel, inspirert av Gud» (Caplex.no). Det som kan være interessant her er hva vi legger i disse ordene. I en synonymordbok på nett, synonymer.no, fant jeg dette: Fanatiker: ekstremist, fundamentalist, ildsjel, selot, terrorist. Ser en derimot på synonymer til ordet fanatisk finner man disse: amorøs, begeistret, brennende, het, ildfull, intens, ivrig, kjærlig, kåt, lidenskapelig, pasjonert, sensuell, temperamentsfull, tent, varm, varmblodig, vill, voldsom, øm. Disse synonymene gir jo et litt bedre utgangspunkt enn de negativt ladete ordene som representerte fanatiker. En fan kan kanskje være en ekstremist i sin beundring av noe hvis en sammenligner med en som ikke er fan av samme ting, men det betyr ikke at det er noe negativt å være en fan.

Siden ordet fan ofte er forbundet med fanatisme, er det mange som ser på fans som noe negativt noe, for eksempel som en gruppe mennesker som bruker andre personers liv og lagende for å få utløp for sine egne syke fantasier. Dette synet blir også bekreftet i noen studier, studier som omhandler handlinger til noen bestemte fans. Det finnes mye interessant forskning på fankultur som spenner helt tilbake til 1980-årene. De fleste av disse studiene er gjort på sport-fans og science fiction-fans. Dette er grupper som demografisk har flest menn. Det er gjort mange færre studier av kvinnegrupper som fans.

Men ikke alle fans kommer innunder kategorien av skrikende, hylende og voldsomme fans. Mange er fans kun hjemme på jente/gutterommet, og vi ser ikke så mye til de. I forhold til *Twilight* er det mange fans som ikke gjør så mye ut av seg, men de som pressen har fokusert mest på er gjerne de skrikende jentegruppene utenfor hoteller, flyplasser og andre steder det er en sjanse for at de ser skuespillerne fra filmene de elsker. Joli Jensen summerer dette godt opp i teksten sin *Fandom as Pathology: The Consequences of Characterization*:

To summarize, there is very little literature that explores fandom as a normal, everyday cultural or social phenomenon. Instead, the fan is characterized as (at least potentially) an obsessed loner, suffering from a disease of isolation, or a frenzied crowd member, suffering from a disease of contagion. In either case, the fan is seen as being irrational, out of control, and prey to a number of external forces. The influence of the media, a narcissistic society,

⁵ Med fanfiction menes når fans skriver nye historier om karakterer fra det de er fans av, hvor de bruker av den mytologien som finnes rundt objektet for deres begeistring.

hypnotic rock music, and crowd contagion are invoked to explain how fans become victims of their fandom, and so act in deviant and destructive ways (1992:13)

Det har blitt gjort flest studier som konkluderer med fans som noe litt unaturlig, noe overdrevet og som en livsstil. Fans som normale mennesker har det vært skrevet lite om. Henry Jenkins (2010) skriver om dette i sin teori om «participatory audience» hvor han karakteriserer en fan som en deltakende tilskuer:

Participatory culture is a global phenomenon. Young people all over the world are embracing the expressive and distribution resources of the computer to create and share their own cultural materials with each other. In countries all over the planet, they are mixing together local traditions of folk culture with the now globally accessible forms of digital expression in ways which could not have been imagined by previous generations. And as they do so, educators and parents are starting to recognize these creative communities as sites of informal learning which are transforming the ways these teens see themselves and the world. In every country, it is different. In every country, it is the same.

Og det er ingen tvil om at en fan er en som påvirker og deltar i det de elsker. Dette gir seg utslag på forskjellige måter, fanart og fanfiction er noe av det. Her fortsetter fans å spinne videre på historiene de kjenner og deler sine egne historier og fantasier med andre.

Ordet fan ble først brukt tidlig 1900-tall i sportsjournalistikken for å betegne tilhengerne av forskjellige lag. Dessverre har ordet ikke klart å riste av seg den litt negative konnotasjonen fra det religiøse⁶, noe som gjør at når vi snakker om fankultur i dag er det ofte med et noe negativt fortegn. Dette igjen vises ved at det fortsatt lages filmer som *The Fan*, (1981, remake 1996). I disse filmene fremstår en fan som en som er sykkelig opphengt i objektet for sin beundring. Dermed blir det tillagt enda flere negative følelser til selve ordet fan. Denne måten å være fan på kalles «stalking», på norsk forfølgning, og er på ingen måte representativt for normale fans. Å være en fan er ikke nødvendigvis en negativ ting. Det betyr bare at en bruker litt mer tid på et objekt enn en annen ville gjort, og at en gjør det ofte. Som sagt tidligere, de fleste av oss er fans av noe. Noen av oss vil gjerne ikke innrømme det på grunn av de negative assosiasjonene ordet gir, noe som igjen gjør feltet fanstudier til et spennende forskningsområde.

6 Jmf. fanatisme.

Fan er også som nevnt tidligere, et ord oftest forbundet med noe mannlig: "The two earliest active media fandoms were Star Trek and Man from U.N.C.L.E., thereby cementing fan studies as at least tangentially related to SF, and marking the fan base as primarily comprising women" (Hellekson, 2009:5).

I denne oppgaven skal jeg se på fans av *Twilight*, som hovedsaklig består av jenter. Kanskje de oppfører seg annerledes enn gutter i måten de tilnærmer seg sine idoler? Dette vil jeg forhåpentlig finne ut av ved en sammenligning av mine funn og tidlige studier av fans.

Hvordan forholder fans seg til såkalte anti-fans? En «anti-fan» er en som gjerne aktivt engasjerer seg i den negative omtalen av et objekt. Dette er ikke det samme som en «non-fan», en som ser på et objekt, gjerne kan like det, men som ikke er fan (Alters, 2007:344-345). Bryr de seg om det eller føler de seg hevet over dette? For å legge så mye energi ned i en tekst som en anti-fan gjør, så må de jo bry seg om en tekst. Selv om holdningen en anti-fans har til en tekst er veldig forskjellig fra holdningene til en fan, bruker gjerne personen tilsvarende tid på teksten, og de bruker mange av de samme virkemidlene for å få frem sin avsky med gitte tekst.

Som en del av en identitetbygging kan det være viktig for noen tenåringer å skille seg ut fra mengden. Dette kan kanskje være grunnen til at de fremstiller seg selv som anti-fans. På denne måten tar de seg selv ut av fellesskapet, og skaper oppmerksomhet rundt sitt eget alternative standpunkt. De skiller seg ut fra den gemene hop.

I forhold til *Twilight* har det blitt opprettet mange internettsider som er dedikert til 'hatet' mot serien. Hvorfor disse personene gjør dette er det nok flere grunner til, men det er interessant å se på hvordan og hvorfor de er så intense i sine hatske meldinger om serien. Antifansene bruker som oftest en av tre retoriske strategier for å heve seg over *Twilight*-fans: Noen håner dem og avfeier dem som uintelligente. Andre kritiserer *Twilight* på grunnlag av intellekt og snakker ofte på vegne av fans som de selv føler mangler kritisk tankegang. Den siste gruppen inntar et forhandlende standpunkt til bøkene, og innehar gjerne en posisjon et sted mellom fans og anti-fans, hvor de distanserer seg fra de mest ekstreme i begge leirene (Sheffield & Merlo 2010:209). Det meste av denne typen kritikk foregår på nettet, hvor anti-fansene gjerne har egne nettsider dedikert til saken sin. Andre igjen bruker tid på forumene til diverse fansider, hvor de gjerne stiller provoserende spørsmål og kommer med kritikk av bøkene og filmene og utsagn som twilightfans kommer med. Uansett så er det vel en gang slik at jo høyere noen roper at de misliker en sak, jo mer vil utenforstående prøve å finne ut hva denne saken gjelder. Man kan dermed også si at anti-fans er med på å skape popularitet, om enn gjerne mot sin vilje.

Feminisme, Postfeminisme og Anti-feminisme

For mange er ordet feminisme negativt ladet og fullt av bilder av usminkede damer med paroler, brennende bher, Kvinnegruppen Ottar (fra nå av kalt Ottar) og Kvinnefronten som står utenfor strippeklubber og demonstrerer på kveldstid. Mange av kampene som er utkjempet i kvinnesakens navn har gjort sitt til at dette bildet har festet seg hos folk. De tenker da ikke over alle sakene som disse kvinnene faktisk vant frem med, eller hva som kanskje ligger bak en eventuell demonstrasjon. De har glemt at det er kvinnesaksforkjempere som er grunnen til at kvinner i nesten hele verden har stemmerett, at vi kan arbeide, at vi kan gå i bukser, at vi kan ta den utdannelsen vi har lyst til å ta. Mange av tingene vi tar for gitt ville ikke vært mulige om ikke det var for disse tidlige forkjemperne for kvinners rettigheter.

Feminisme betyr noe forskjellig for de som regner seg som feminister og for de som ser på feminister som lesbiske og maskuline kvinner. I teorien er feminisme så mye annet enn dette. En definisjon på feminisme er:

- 1: the theory of the political, economic, and social equality of the sexes.
- 2: organized activity on behalf of woman's rights and interests (Merriam-Webster Dictionary).

Definisjonen deler feminismen i to, den teoretiske delen om likhet mellom kjønnene, og den delen som oftest blir forbundet med negative handlinger, kvinnekamp; på folkemunne er ordene rødstrømpe, kvinnefronten og Ottar nesten som skjellsord å regne etterhvert. Så hvorfor er det slik at det er så negativt å ønske likhet mellom kjønnene?

De første kvinneaktivistene i begynnelsen av det 20. århundre ønsket at alle kvinner skulle få stemmerett. Det var enklere å få fokus på kvinners kår og rettigheter om det satt noen i regjering som faktisk tenkte på kvinnene og deres sak. Disse kvinnene, også kalt Suffragetter, vant frem og som nevnt tidligere er det vel ingen som kan forestille seg hvordan det hadde vært om ikke kvinner fikk stemme ved valgene her i landet.

Den andre bølgen av kvinnesak kom i etterkrigstiden. Den startet med en kamp om kvinners rett til å arbeide utenfor hjemmet, siden dette ikke var en selvfølge. Men mange kvinner hadde vært nødt til å jobbe utenfor hjemmet under krigen, og var blitt vant til det. De ville gjerne fortsette. Som alle andre fremskritt var det mange som var i mot dette, men kvinnene vant frem. Man kan også si

at retten til å arbeide brakte med seg flere andre fremskritt, slik som utviklingen av vaskemaskinen og barnehager. Ved at samfunnet ble lagt litt mer til rette slik at husarbeid tok mindre tid, ble det tid til kvinnenes arbeid også. Når dette er sagt er det ikke slik at dette skjedde over natten, vaskemaskinen er omtrent allemannseie i dag, men barnehageplass er ikke alle forunt. Det er også flere kvinner enn menn som jobber deltid, og lønningene er generelt lavere i kvinnedominerte yrker enn i mannsdominerte yrker (Nergaard 2010, Statistisk Sentralbyrå [SSB], 2010).

Dette bringer oss til dagsordenen til kvinneaktivistene. Kvinnekamp involverer også kvinners rett til lik lønn for likt arbeid, at kvinner skal velge utdanning som de selv ønsker, og at det skal bli flere kvinner i toppstillinger.

I tillegg er kvinnesak en kamp mot salg av kropp, som gjerne er det de fleste tenker på når man sier ordet Ottar. Dette er en av Ottars fanesaker. De mener at så lenge kvinnekroppen blir brukt som et seksuelt objekt i underholdningsindustrien, vil det aldri bli fullstendig likestilling mellom kjønnene, fordi kvinnekroppen blir objektivisert og stigmatisert. Ved å redusere kvinnen til objekt gjør man kvinnen mindre i stand til å ta sine egne avgjørelser og dermed også ikke i stand til å være likestilt med menn. Man gir mannen makt over kvinnen (Kvinnegruppa Ottar 2007).

Postfeminisme er et begrep som er noe uklart i forhold til definisjon. Postfeminisme kan karakteriseres som en måte å tenke på som undergraver det som feministiske aktivister har kjempet for å oppnå de siste hundre årene. Det er en måte å se kvinner på som likestilt, men likevel ikke helt likestilt. En slags resignasjon av hvordan man ser på kjønnsfordelingen i samfunnet. Angela McRobbie gjør en observasjon på dette i artikkelen *Postfeminism and popular culture*, hvor hun ser på tekster som *Bridget Jones' Dagbok* og *Ally McBeal*. Disse kvinnelige protagonistene fremstår som sterke kvinner med trygghet nok til å stole på seg selv og sin egen seksualitet. Men innerst inne er alt de ønsker seg et hvitt bryllup, mann og barn. Dermed kan man si at feminismen deres er kun overfladisk, den går ikke i dybden og har mistet sin kraft. Feminisme betyr ikke lenger likeverd mellom kjønnene, men at kvinner gjør det de selv ønsker. Det diskuteres ikke hvor ønskene kommer fra, noe som kanskje er en del av problematikken i forhold til postfeminismen.

Romantiske romaner ble sett på som søppellitteratur av feminister i second wave-generasjonen, og leserne ble sett på som passive og avhengige av triviell eskapistisk litteratur (Gill 2007a:220). Disse holdningene ble utfordret ved utgivelser av bøker som Tania Modleskis *Loving with a vengeance* (1982) og Janice Radways *Reading the Romance* (1984) som viste at ikke bare var leserne av disse bøkene velreflekterte kvinner, men at de også var godt oppmerksom på hvordan

disse bøkene fremstilte kvinner. Leserne brukte gjerne bøkene for å få seg et lite pusterom fra sine travle hverdager, og så ikke nødvendigvis på kvinnesynet i bøkene som det ideelle. Modleski (1982, referert i Gill 2007a:221) mente at bøkene hjalp kvinnene som leste dem til å finne midlertidige, magiske, fantastiske eller symbolske løsninger på dagligdagse problemer.

Det som derimot Gill (2007a) argumenterer med, er at ved å drømme seg inn i disse bøkene legger man ved noe til feminismen og dermed forandrer feminismen seg. Dette er den «følelsen»⁷ som hun kaller postfeminisme. En feminisme som ikke lenger kun dreier seg om likestilling eller likeverd, men om at kvinner gjør som kvinner vil. Det er hovedargumentet til postfeministene. De setter et skille mellom feminisme og femininitet, hvor det er lov til å se ut som en femtitalls husmor hvis man ønsker det. Det feminine trengs ikke å undertrykkes selv om man er feminist. Man kan ønske seg familie og hvite bryllup uten at det skal forringe ens kvinnelige styrke og selvstendighet. Det er dette grunnlaget som gjør at mange second-wavefeminister kritiserer dagens kvinnesyn og mener at feminismen er død. De ser på postfeminisme som en anti-feminisme.

Postfeminismen blir dermed så mye og så komplekst at jeg ikke kan få tatt med alle aspekter av den her i denne oppgaven. Det jeg kommer til å gjøre er å se på *Twilight* i forhold til noen av aspektene ved feminisme, postfeminisme og anti-feminisme, og se hvor boken befinner seg i dette landskapet.

Twilight-bøkene føyer seg helt greit inn i rekken av romanser som gis ut hvert år, med et par forskjeller. I *Twilight* er det med vampyrer og varulver, dermed blir ikke bøkene kategorisert som romanser, men som «unge voksne fantasy bøker». I en artikkel av Cristine Seifert (2008) peker hun på at *Twilight* har skapt en ny sjanger innen litteraturen, hun kaller den abstinence porn, eller avholdenhets-porno som dette blir på norsk. Måten bøkene bygger opp under følelsene til hovedpersonene ved at de ønsker så mye mer enn de kan få, mener hun er noe av grunnen til den store populariteten bøkene har fått. Det kan også forklare hvorfor det var mange som ikke likte den fjerde boken da den kom ut, hvor spenningen mellom Edward og Bella blir borte i det de to har samleie.

Et annet aspekt i forhold til feminisme og romanser er forskjellen mellom såkalt «chick lit»⁸ og typiske romanser som for eksempel Harlequin-bøker. Protagonistene i Harlequin bøkene er litt mer standardiserte og konservative, de er mindre selvstendige enn heltinnene i chick lit'ene. Eller er det egentlig slik? Heltinnene i begge typer bøker streber jo etter den perfekte kjærligheten, det perfekte giftermålet og familielivet. Det er egentlig bare metodene de velger for å komme seg dit

7 sensation

8 Nyere litterær sjanger som kjennetegnes ved at de er skrevet av jenter for jenter. Noen steder referert til som såpelitteratur, eller som jenteromaner. Ofte litt humoristisk og selvvironisk tone i bøkene (Ridderstøm 2011).

som er forskjellig. Det er dette som blir trukket frem som et av aspektene ved postfeminisme. Hvordan heltinnene i chick lit' ene febrilsk prøver å ha en agenda som er moderne og likestilt, for så å innse at det ikke er dette som er det ultimate livet, men heller et mer tradisjonelt familieliv. Protagonistene i Harlequin-bøkene er også på utkikk etter kjærligheten, men i disse bøkene reflekteres det gjerne ikke over det selvstendige livet og yrkesvalg. Dette stilles i andre rekke fordi det er mindre viktig i forhold til kjærligheten. Dermed blir disse bøkene eksempler på et mer tradisjonelt, og kanskje anti-feministisk synspunkt.

Det er spesielt en bok som blir trukket fram som eksempel på postfeministisk litteratur. Dette er boken *Bridget Jones' Dagbok* av Helen Fielding fra 1996. Boken handler om den lettere nevrotiske Bridget som bruker livet sitt på å lete etter den perfekte kjæresten, samtidig som hun er over gjennomsnittet opptatt av kroppen sin. Ved å bruke selvkontroll og selvopptatthet som en indikator på hvor velykket man er som menneske, rører boken ved noe av det som flere mener går innunder terminologien postfeminisme. Av tvprogrammer som er nevnt, er *Ally McBeal* og *Sex In the City* de som blir omtalt som de beste eksemplene på postfeminisme. Hovedpersonene i disse seriene er alle vellykede unge voksne som prøver å leve fullverdige liv men som ikke klare det på grunn av at de alltid er på utkikk etter den rette (McRobbie 2004, Gill 2007b).

Romantisk litteratur

Romantisk kvinnelitteratur er heller ikke et nytt fenomen. Begrepet har vært omtalt i flere gode bøker, blant annet Janice Radways *Reading the Romance* (1984). I boken studerer hun hva som gjør at kvinner leser disse bøkene, og hvordan dette påvirker deres liv. Studiet følger en gruppe kvinner over en lengre periode og følger deres lesevaner, i tillegg til at Radway gjør en grundig analyse av selve sjangeren. Hun konkluderer med at det er mange faktorer som spiller inn i lesingen av romantiske romaner, som kvinnes smak, deres livssituasjon og tematikken i bøkene. Det de fleste bøkene har til felles er de underliggende narrative diskursene som følger denne typen litteratur.

Linda Christian-Smith (1990) ser i boken *Becoming a Woman Through Romance* på romantiske bøker spesielt skrevet for tenåringer. Hun peker på at det er forskjeller mellom bøkene som er rettet mot tenåringer og de som er rettet mot voksne. Mye av forskjellen ligger i kodingen av romansene som skjer i bøkene. Mens det i bøkene rettet mot voksne er et fokus på sterke heltinner som ønsker seg en tilfredsstillende karriere og økonomisk uavhengighet, er det i tenåringsromanene

et fokus mot romantikk som et middel for unge jenter til å reflektere over sin frykt, sine håp og drømmer. Hun snakker om tre koder/tema i bøkene: romance, sexuality and beautification:

Romance not only refers to the emotional and caring aspects of a special human relationship, but also involves patterns of power between women and men.

Sexuality concerns various expressions of intimacy such as kissin, cuddling and intercourse, expressions that, like romance, include power relations between the sexes.

On one level, beautification has to do with getting and maintaining male attention. On another level, every stroke of the hairbrush and twist of the mascarawand centers feminine conciousness in the body and converts woman into consumers (Christian-Smith:4).

Med andre ord så handler disse bøkene i bunn og grunn om maktforholdene mellom kjønnene, representert ved hovedpersonenes handlinger. Dermed blir forfatterens moral gjerne overført til leseren, i dette tilfellet da altså tenåringer. Jenter blir i tillegg omgjort til forbrukere, når de må skaffe seg det de trenger for å gjøre seg skjønnere og vakrere.

De fleste av de romantiske bøkene rettet mot voksne inneholder seksuelle handlinger. Bøkene rettet mot tenåringer fokuserer som regel på selve romansen, og det skjer som regel ikke noe mer enn noen få uskyldige kyss. Dette er fordi disse bøkene skal ha en viss oppdragende rolle overfor unge jenter.

In the context of the novels, sexuality refers to girls' aquisition of knowledge about their bodies as well as about their relation to them. Closely connected to this relation are rules surrounding the use of the body, rules that involve not only prohibitions and constraints, but also pleasure and desire (Christian-Smith 1990:31).

Det er altså en viss kodeks i bøkene om hva som er rett og galt i forhold til hvordan man skal oppføre seg når det kommer til romantikk.

I tillegg fokuserer de fleste kjærlighetsromaner på kjærlighet ved første blikk. Denne formen for romantikk er kanskje regnet som den mest romantiske, bygget opp under fraser som «øynene våre møttes på tvers av det fylte rommet, og det sa bare klikk» og andre klisjeer. Romantikk-formen hopper også over flere faser som andre forhold går gjennom, den hopper direkte fra invitasjon til intimitet.

I forhold til seksualitet har ungdomsbøkene som oftest en fortelling som leder opp mot det første kysset. Det er dette som er romantikken. Og på en måte er det dette som får protagonistene til å vokse opp. Det er ikke vanlig å ha med noe mer enn dette, samleie forekommer sjelden. Hvis protagonistene går lenger og faktisk har samleie, ender historien deres som regel med ulykke, i form av graviditet. Dette blir ofte sett på som en «straff» for at en har hatt sex før et eventuelt ekteskap. Det er dermed ikke uvanlig at bøkene fronter denne holdningen, og er en av grunnene til at andregenerasjons feministene også var så negative til bøkene. Man kan altså si at Bellas graviditet i *Breaking Dawn* er straffen for at hun har hatt samleie med Edward. Straffen blir enda større siden hun faktisk må dø som et resultat av graviditeten.

Metode

Utgangspunktet

I forhold til å finne ut hvordan norske ungdommer reagerer på *Twilight*, tenkte jeg å intervju ungdommer selv. Jeg syntes ideen om fokusgrupper hørtes bedre ut til mitt bruk enn vanlige intervjuer. Når jeg snakker om fokusgrupper går jeg ut i fra følgende definisjon:

As a form of qualitative research, fokus groups are basically group interviews, although not in the sense of alternation between a researcher's questions and the research participants' responses. Instead, the reliance is on interaction within the group, based on topics that are supplied by the researcher who typically takes the role as moderator (Morgan, 1997:2).

I utgangspunktet visste jeg ikke hvor mange ungdommer jeg ville få kontakt med, antall fokusgrupper ville bli til ut fra antall informanter. Det ideelle ville være å ha to grupper på tre eller fire personer i hver, det var dette som var utgangspunktet mitt. Jeg tenkte jeg kunne ta større grupper også, men ble rådet til å bruke små grupper da det er en veldig stor jobb å transkribere alt i ettertid.

For å finne personer som ville være med i disse gruppene, tok jeg kontakt med medlemmene på en norsk fanside. Jeg håpet å få fatt i noen der som bodde i Bergen eller Oslo, da dette var de stedene det var lettest for meg å komme meg til for å få gjort undersøkelsen. Jeg brukte siden *Twilightere.com* og *Det norske Twilight-forumet* til å ta kontakt med fansene. Jeg regnet med at om jeg fikk kontakt med én fan, så visste sannsynligvis denne personen om flere som kunne tenke seg å være med på en intervjurunde. På denne måten regnet jeg med å få satt sammen to grupper med fans. Jeg skulle gjerne hatt en jentegruppe og en guttegruppe for å se på forskjellene mellom kjønnene, men det er ikke så mange gutter som er fans så jeg regnet egentlig ikke med at dette ville gå.

Grunnen til at jeg satset på denne metoden er at jeg av egen erfaring fra tenårene visste at

det gjerne er lettere å få jenter til å snakke sammen når de er på bølgelengde. Er de ikke det, kan det være vanskelig å få til en ordentlig dialog mellom gruppemedlemmene. Derfor er det lettere å bruke jenter som kjenner hverandre, og som er trygge på hverandre. For å ikke få kun et «venninesynspunkt» på tema, tenkte jeg at i forlengelsen av disse gruppeintervjuene kunne jeg bruke noen informanter i enkeltstående intervju. Om noen av ungdommene virket spesielt åpne og snakkesalige om temaet, ville jeg ta disse med på dette. Jeg ville bruke enkeltintervju for å få en større dybde i undersøkelsene, og for å stille spørsmål som kanskje er lettere å svare på når det ikke er andre som hører på.

Hvis jeg mot formodning ikke fikk kontakt med noen som var villig til intervjuer gjennom disse forumene, tenkte jeg å ta kontakt med en ungdomsskole her i Bergen og se om noen ville stille opp derfra.

Denne metoden var utgangspunktet mitt for denne teksten, men det viste seg å bli et stort problem. Etter to måneder med leting etter noen som ville stille opp, hadde jeg kommet frem til kun en informant. Da hadde jeg prøvd å finne fans på flere forskjellige måter: Ved å legge ut en forespørsel på de to norske Twilight-fanssidene, *twilightere.no* og *twilight norge*. Jeg la også ut den samme forespørselen på den norske Twilight-fansiden på Facebook. I tillegg til dette sendte jeg ut enda en mail til 16 videregående skoler i Bergen, og jeg hang opp plakater hos noen av bokhandlerne i Bergen. Fra skolene fikk jeg svar fra viserektor på Bergens Handelsgymnasium, hun skulle legge forespørselen min ut. De andre skolene har i skrivende stund ennå ikke svart på henvendelsen min. Plakatene hos bokhandlerne førte ikke til at noen fans tok kontakt.

Det jeg derimot la merke til da jeg la ut forespørselen på fansidene på Internett var at det var flere som kommenterte at de gjerne skulle vært med om de hadde bodd i Bergen. Dette fikk meg til å tenke på en metode som jeg hadde lest om i Genticows bok *Hvordan utforsker man medieerfaringer* (2005) som hun kaller for e-postintervju. Jeg fikk derfor administratorene på *twilight norge* og *twilightere.com* til å legge ut en ny forespørsel for meg om å få intervjuet ungdommene på mail i stedet for muntlig. Dette resulterte i ti henvendelser den første dagen, og siden har det kommet fem henvendelser til.

Intervjuene

Jeg sendte alle som tok kontakt de samme 14 spørsmålene i den første mailen. Siden spurte jeg nye spørsmål ut i fra de svarene jeg mottok tilbake. Dette fungerte som et intervju, det tok bare lenger tid å komme frem til noe. På den annen side kan man argumentere for at både informantene og undertegnede har hatt bedre tid til å tenke gjennom svar og nye spørsmål. Noen mener at det er lettere å snakke om følsomme tema når en er ansikt til ansikt med intervjueren, men som nevnt i Jacobsen (2005) er det gjort undersøkelser hvor resultatene taler for det motsatte. Hessler (2003, som referert i Jacobsen 2005:143) gjorde en undersøkelse om risikoatferd hos unge ved å samle inn dagbokbeskrivelser, da de tidligere hadde opplevd at det var vanskelig å opprette et åpent og tillitsfullt forhold mellom en ungdom og en eller flere voksne. Gjennom e-post intervjuene opplevde forskerne at mange av de unge følte det som en lettelse å være fysisk adskilt fra dem. Samtidig var de mer kjent med å benytte e-post enn de var med intervjusituasjoner, noe som igjen førte til mer åpne data. Ungdommene som ble intervjuet, oppfattet e-postintervjuet som befriende uformelt.

Jeg har både positive og negative opplevelser ved denne formen for kommunikasjon. Jeg har fått alt materialet mitt skriftlig, slik at jeg har sluppet tiden det ville tatt med transkribering av intervjuene om de hadde foregått muntlig. Skrivningen gir også informantene mine tid til å tenke gjennom hva de vil svare, og dermed føler ikke informantene seg så presset som i en intervjusituasjon. Personlig opplever jeg at noen av ungdommene er veldig frie i svarene sine, de skriver gjerne et litt muntlig språk som om de skulle vært i en samtale med meg. Andre igjen virker som om de har tenkt gjennom hva de tror jeg vil vite og svarer deretter. Disse siste er jeg gjerne nødt til å spørre andre spørsmål for å få frem mer dybde og et «ærligere» svar. Det er gjerne de eldre informantene som svarer på denne måten.

Av negative sider ved denne formen for intervju må nevnes at det har tatt veldig lang tid å samle inn data. Det var ikke alle av informantene som var like raske på å svare meg, noe som gjorde at jeg måtte sende flere purringer til dem. Dette igjen kan ha gjort at de ikke har brukt så god tid på svarene sine som jeg hadde håpet, og at det er detaljer som ikke har kommet med i svarene. Personlig synes jeg også at det har vært vanskelig å sette en stopp for spørsmålene, for etterhvert som jeg begynte å skrive var det jo gjerne flere spørsmål som dukket opp. Jeg skulle også gjerne ha hatt tid til å vente til jeg var ferdig med hele intervjurunden før jeg begynte skrivningen av oppgaven, men det hadde rett og slett ikke latt seg gjøre på grunn av tidsbegrensingen.

Konkretisering av problemstillingen

For å komme frem til spørsmålene jeg stilte i e-postintervjuene, var det nødvendig å konkretisere problemstillingen min. Dette vil si at jeg måtte operasjonalisere den og gjøre den mer konkret i forhold til spørsmål.

Den første delen av problemstillingen, «hvilke romantiske ideer representerer *Twilight*», er ganske abstrakt. Derfor må jeg spesifisere den her. Med romantiske ideer mener jeg å ville finne ut hvilket syn på kjærlighet og romantikk som kommer frem i bøkene, og knytte dette opp mot både studier gjort på kjærlighetsromaner og feministisk teori. Jeg nevner videre i problemstillingen at jeg vil se hvordan fansene tolker bøkene, og om de har en formening om kjønnsrollemønsteret i disse. Dette går tilbake til den første delen av problemstillingen og er bare en utdypelse av denne.

Del to av problemstillingen omhandler påvirkningen tekster har på fans. Vil medietekster, her representert av *Twilight*, være med på å forandre hvordan de ser på verden rundt seg? Jeg er spesielt interessert i å se hvordan dette påvirker dem i synet på romantikk og kjærlighet. Hvis bøkene er kilder til påvirkning, er dette positivt eller negativt for fansene, og har de gjort seg opp noen tanker om dette?

For å komme frem til hvilke spørsmål jeg ville ha svar på under intervjuene, benyttet jeg meg av forskningslitteratur som omhandler tenåringer og identitet, og i tillegg en del tekster som handler om populærkulturens påvirkningskraft. Jeg fant også en del litteratur som omhandler fans og studier av fans. Disse ble også viktige for mine egne undersøkelser og analysen i etterkant. Det finnes og mange tekster som omhandler selve vampyrsjangeren, og disse har vært med på å legge grunnlaget for analyseringen av selve sjangeren og dens popularitet. Jeg har også brukt litteratur som tar for seg romantiske romaner og forståelsen av disse, i tillegg til bøker som omhandler feministisk teori.

Intervjuspørsmålene sentrerte jeg rundt følgende tanker: Hvordan identifiserer tenåringer seg med tekstene, og konstruerer de til en viss grad sin identitet rundt dem? Hvordan har kjønnsrollemønstrene og karakterene forandret seg i forhold til dagens kjønnsrollemønstre? Har dette forandret seg mye de siste årene? Og hvordan oppfatter tenåringene selv dette mønsteret? Det er gjerne et skille mellom hva menn og kvinner liker. Spiller dette en rolle i forhold til hvordan *Twilight* blir oppfattet? Blir bøkene og filmene oppfattet kun som jenteromaner og filmer, eller er de laget for begge kjønn? Hvordan blir bøkene oppfattet av forskjellige tenåringsgrupperinger? I USA er det flere websider med mange tilhengere, som påstås å være drevet av virkelige

vampyrer. Kan serien forandre hvordan tenåringer oppfatter virkeligheten, og har den beskrevet virkeligheten i bøkene blitt så realistisk at ungdommene tror det er sant? Hvis dette er slik, hvordan oppfatter da tenåringene seg selv i forhold til tekstene? Er det realistisk å sammenligne seg selv med hovedpersonene i bøkene, vil ikke det skape negative følelser når man ikke oppnår å være lik nok?

Det er mange spørsmål som kan stilles rundt serien, jeg måtte snevre det litt inn da jeg laget spørsmålene til intervjuene. Jeg var nødt til å fokusere mer på så åpne spørsmål som mulig, for å få mest mulig utdypende svar. Også i forhold til at spørsmålene må ha rot i problemstillingen. Som nevnt over sendte jeg ut en liste med spørsmål til mine informanter basert på problemstillingen min. Etterhvert som svarene kom inn, stilte jeg flere spørsmål basert på svarene deres. På denne måten konkretiserte jeg spørsmålene for å oppnå en bedre operasjonalisering.

Siden intervjuene foregår skriftlig, kan man ikke se på mimikk eller tolke kroppsholdning når man stiller spørsmålene. Derfor har jeg måttet lese litt mellom linjene når jeg har tolket svarene. I tillegg har jeg også prøvd å sende nye spørsmål med utgangspunkt i det informantene allerede har sagt noe om. Jeg har prøvd å få vinklet spørsmålene inn slik at alle informantene svarer på de samme underliggende temaene og dermed også svarer i forhold til problemstillingen. Jeg skulle gjerne også ha sett om det ble snakket forskjellig om tema når informantene var i gruppe eller alene, og om gruppepress kan ha en innvirkning på seriens popularitet, men dette fikk jeg dessverre ikke mulighet til å gjøre, siden e-postintervju ble den metoden jeg havnet på.

I tillegg til at jeg gjør en kort narrativ analyse av *Twilight*, vil jeg gjøre en deskriptiv analyse av intervjuene jeg har foretatt. Med deskriptiv mener jeg å bruke informantenes svar til å belyse de forskjellige vinklene som problemstillingen tar opp, og på denne måten få større forståelse for hva og hvordan informantene ser på seg selv, og *Twilight*'s påvirkning på livene deres. Analysens viktigste funksjon er dermed å skape en presentasjon av utsagn som får synliggjort informantenes egen beskrivelse og fortolkning av et fenomen fra deres livsverden (Gentikow 2005:138). Ved å sammenligne det jeg kommer frem til i analysen av *Twilight* med det informantene selv sier om fenomenet, vil jeg få en dypere forståelse av hva det er som gjør *Twilight* så populær. Grunnen til at jeg valgte å gjøre en slik analyse, er at jeg i utgangspunktet tror at alt henger sammen, og at en del av det som blir tillagt en mening i serien henger sammen med mottakelsen serien har fått. Ved å se på de forskjellige delene og hvordan disse blir fremstilt, vil jeg se om det er omstendighetene som gir serien mening eller om meningen ligger i historien fra før. .

Sammenhengen mellom bøkene og intervjuene blir også viktig for å se om det er mulig å si noe om hvordan tekstenes popularitet henger sammen med tenåringenes forståelse for dem og for seg selv.

Kravet til reliabilitet, validitet og generaliserbarhet

Reliabilitet betyr pålitelighet og troverdighet (Gentikow, 2005:57-58). Med dette menes at funnene i intervjuer og analysen av disse må være objektive og ikke forsøke å skjule noe. Om funnene ikke samsvarer med det man trodde i utgangspunktet, må dette også taes med.

Jeg har prøvd å være så objektiv som mulig i denne oppgaven, ved å se på bøkene og fansene fra forskjellige synsvinkler og dermed få et grundigere bilde av hvordan bøkene egentlig er og hvorfor mottakelsen har vært slik som den har vært. Ved å belyse bøkene både fra et romantisk perspektiv, et feministisk perspektiv og fansens perspektiv og sammenligne alle disse har jeg fått frem et mangefasettert bilde av *Twilight*.

Siden intervjuene mine foregikk gjennom e-post, har jeg også valgt å ikke redigere svarene til informantene. De er gjengitt direkte slik jeg fikk dem skrevet, formuleringer og eventuelle skrivefeil er ikke rettet på. Jeg har kun forandret navnene til informantene, grunnet kravet om anonymisering. Hver informant fikk et vanlig navn med forskjellig forbokstav. For at det skulle være lettere å skille dem fra hverandre brukte jeg navn med forskjellig forbokstav: Aнна, Beate, Cecilie, Dina osv. Jeg tror dermed man kan si at funnene jeg viser til er troverdige og pålitelige og ikke kun farget av mine egne meninger.

Validitet kan oversettes med bekreftbarhet, gyldighet, riktighet eller sannhet. Man må se på om spørsmålene en stiller i undersøkelsen er operasjonalisert, slik at man virkelig spør etter det man er ute etter i forhold til teorien (Gentikow, 2005:59).

Dette var den vanskeligste delen av undersøkelsen. Det er ikke alltid like lett å stille spørsmål som ikke er ledende eller som er så gode at de får gode svar. Da jeg laget spørsmålene til undersøkelsen, ville jeg se om jentene jeg intervjuet ble påvirket av bøkene i serien, og om de var klar over det selv. Jeg ville også prøve å få frem om de likte bøkene på grunn av den romantiske historien eller på grunn av vampyrhistorien. Hva de la i å være fans var også en del av undersøkelsen, og hvor mye tid de brukte på *Twilight*-relaterte ting. Jeg tror jeg har fått dette til, selv om noen av spørsmålene gjerne kunne vært åpnere og bedre formulert, noe som er lettere å se i ettertid enn i den gitte intervjusituasjonen.

Generaliserbarhet er vanskelig, siden det i en kvalitativ undersøkelse på dette nivået ikke nødvendigvis er mulig å lage en statistisk generalisering av materialet. Gentikow mener at man derfor må flytte generaliseringen til selve fenomenet som undersøkes. «Det undersøkte fenomenets rike beskrivelse åpner opp for et komplekst bilde av en erfaring og kan på denne måten generere et

mer allmenngyldig utsagn» (Gentikow, 2005:62). Jeg velger derfor å tolke det dithen at min oppgave generaliserer Twilights popularitet og innflytelse hos fansen.

Jeg har også valgt å se på Twilight i forhold til annen romantisk litteratur, og om den kan plasseres i en slik «bås». Jeg har prøvd, med hjelp av teorien, å generalisere romantisk litteratur slik at en sammenligning har vært mulig.

Analyse

Bøkene og filmene

Analyse av *Twilight*, *New Moon*, *Eclipse* og *Breaking Dawn*.

Jeg velger her å gjøre en analyse av historiene i bøkene og filmene, jeg vil se hvordan historien blir forandret fra bøkene for å passe inn i et filmformat, og ikke minst vil jeg se på hvordan historien kan bli tolket slik som den har blitt i pressen mens fansene benekter den samme tolkningen.

Et sammendrag av historien:

Twilight

Bella Swan er en helt vanlig jente som vokser opp hos moren i Phoenix i Arizona etter at foreldrene hennes skilte seg da hun var liten. Nå har moren fått seg en ny kjæreste og hun vil gjerne være med ham på turné. Dermed må Bella flytte til faren, Charlie Swan, som bor i den lille byen Forks i Washington. Forks er svært ulik Phoenix, både i størrelse og i miljø. Med miljø må det trekkes frem at været i Forks er totalt forskjellig fra Phoenix. Forks er det stedet i USA hvor det er flest regndøgn, mens Phoenix er en by med minimalt med regn.

Bella begynner på den lokale skolen, og allerede første dag legger hun merke til søsknene Cullen, spesielt Edward som går i klassen hennes. Hun legger merke til dem fordi de er de vakreste menneskene hun noen gang har sett, og fordi Edward oppfører seg mildt sagt

merkelig. Han ser ut som om han ikke kan fordra henne selv før de har snakket sammen. Da Edward ikke kommer på skolen de neste ukene etter dette, begynner Bella å lure på om det er noe i veien med henne. Etter en ukes fravær kommer Edward tilbake til skolen, og han gjør da et forsøk på å oppføre seg sivilisert mot Bella.

Da Bella nesten blir påkjørt av en bil og Edward stopper bilen med hendene, begynner Bella å lure på hva som er annerledes med Edward. Ved et besøk på indianerreservatet i nærheten, blir sagnet om de kalde fortalt, om hvordan indianerne ble til ulver og stoppet de kalde fra å komme dit. Sagnet får Bella til å gjøre noen undersøkelser, og hun begynner å lure på om Edward ikke er et menneske, men en vampyr. Hun innrømmer også for seg selv at hun er forelsket i ham. Når hun så konfronterer Edward med antagelsene sine, bekrefter han dette. I stedet for å bli redd for Edward blir så Bella kjæresten hans.

Edward tilhører en gruppe vampyrer som bor sammen som en stor familie. De kaller seg selv «vegetarianere», siden de ikke drikker menneskeblod, kun dyreblod. Dette gjør at de kan leve som mennesker og gå på skole og i arbeid. De kan gå ute om dagen, men ikke i direkte sollys. De dør ikke av sollyset, men de glitrer som diamanter og det røper dem som overnaturlige. Egentlig er det ingenting som kan drepe disse vampyrene, annet enn andre vampyrer.

Familien til Edward består av: Carlisle og Esme, som fungerer som far og mor i familien. «Søsknene» hans er Alice, Jasper, Rosalie og Emmet. Disse andre er par, det er kun Edward som ikke har en partner. I tillegg til å være «vegetarianere», har både Edward, Alice og Jasper spesielle evner. Edward kan høre tankene til alle andre, Alice kan se fremtiden til personer hun er i kontakt med, og Jasper er i stand til å forandre følelser og stemninger hos andre. Edward kan ikke høre tankene til Bella. Dette og lukten av blodet hennes, er det som gjør henne så tiltrekkende for ham. At Edward velger et menneske som partner, byr på problemer. Bella er en klumse som til stadighet havner i trøbbel. Det innebærer også blod, noe Bella ikke liker og som gjør det vanskelig for de andre vampyrene å styre sine lyster. Dette gjør at Bella er konstant i fare.

Da tre andre vampyrer kommer til Forks, havner Bella i trøbbel. Den ene av vampyrene, James, ser det som en oppgave å drepe henne, og Bella må flykte fra alt. Hun rømmer tilbake til Phoenix, men James følger etter henne. Han klarer nesten å drepe henne, men heldigvis for Bella blir hun reddet av Edward og resten av Cullenfamilien. Bella kan dermed reise tilbake til Forks og fortsette skolen der. Boken slutter med at Bella og Edward går på «The Prom»⁹ sammen.

⁹ Årlig avslutningsball på amerikanske high schools.

New Moon

Den neste boken starter med Bellas bursdagsfeiring hos Cullens. Hun får et papirkutt, og dette er nok til at Jasper nesten dreper henne. Edward synes ikke noe om at hun konstant er i fare fordi hun er sammen med ham, så han slår opp med Bella og reiser fra byen med hele familien. Dette sender Bella inn i en dyp depresjon, som ikke blir bedre før det har gått bort i mot et halvt år.

Selv da er det ikke så mye som går bra, men hun tar opp igjen vennskapet sitt med Jacob, en indianergutt som bor på reservatet. Sammen driver de og restaurerer noen gamle motorsykler Bella har skaffet, fordi hun får en hallusinatorisk kontakt med Edward når hun utfører farlige handlinger. Vennskapet med Jacob er det eneste som holder henne samlet. Sorgen over å miste Edward er fortsatt så stor hos henne.

Jacob derimot er forelsket i Bella, og gjør alt for at hun skal falle for ham i stedet. Men Jacob har sin egen hemmelighet, han er ikke et helt normalt menneske han heller. Han er nemlig en varulv. Ikke en varulv som forandrer seg når det er fullmåne og dreper mennesker, men en varulv som kan forvandle seg når som helst og som dreper vampyrer.

Det viser seg så at Victoria, partneren til James, vampyren som Cullenfamilien drepte i første boken, er kommet tilbake til Forks. Hun har sverget hevn over Edward og Bella, og er nå ute etter å drepe Bella. Dette medfører store problemer for Bella, som heldigvis får hjelp av Jacob og resten av varulvene på reservatet. Men når Bella er sammen med varulvflokken, kan ikke Alice se fremtiden hennes. Dette får Alice til å tro at Bella er død, noe Edward igjen leser av tankene til Alice. Han bestemmer seg da for å begå selvmord, men den eneste måten for en vampyr å gjøre det er å bli drept av en annen vampyr. Derfor reiser han til Italia til Volturiene, en klan av vampyrer som er det nærmeste en kommer kongelige i vampyrverdenen. De kan innfri ønsket hans om å dø. Bella, som jo ikke er død, reiser etter ham sammen med Alice, for å stoppe ham. Bella redder Edward, men dette gjør Volturiene oppmerksom på hennes eksistens. Edward og Bella må love at Edward skal gjøre Bella om til vampyr så snart som mulig, ellers vil Volturiene selv komme til Forks og gjøre det.

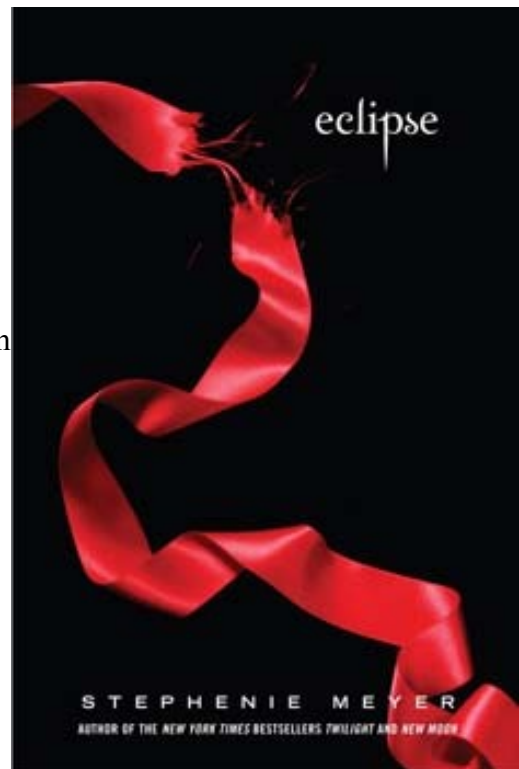
Eclipse

Bok tre starter der den forrige slutter. Edward og Bella er sammen igjen, og verden er et lysere sted for Bella. Edward sliter fortsatt med at Bella er konstant i fare når hun er med ham, og de har endeløse diskusjoner om når og eventuelt om Bella skal bli vampyr. Edward er av den gammeldagse typen, han er tross alt over hundre år, og vil vente med det meste til Bella og han er godt gift. Bella derimot, er ikke helt klar for giftermålet enda, selv om hun tenker på det.

I tillegg har Bella store problemer med at Jacob og Edward er fiender. Hun slites mellom kjærligheten hun har for dem begge.

Når Victoria nok en gang kommer tilbake for å drepe Bella, denne gangen med et helt koppel «nylagde» vampyrer, må de to rivalene samarbeide for å klare å redde ikke bare Bella men hele byen Forks. Hele Cullenfamilien samarbeider med varulvflokken som bor i reservatet for å klare dette.

Når alt er over, kommer i tillegg Volturiene på en liten visitt, og det blir klart at Edward må gjøre Bella om til vampyr så snart som muligheten byr seg. Siden Bella selv ønsker å bli som Edward, sier hun ja til å gifte seg med ham når skolen er ferdig.

Breaking Dawn

Den fjerde boken er en slags tredelt historie som veksler mellom å bruke Bellas og Jacobs fortellerstemme.

Den starter med bryllupet til Bella og Edward. Etter bryllupet reiser de på en bryllupsferie hvor Bella endelig får oppleve hvordan det er å ha sex med Edward. I løpet av turen oppdager Bella at hun er gravid, noe som strengt tatt ikke skulle være mulig. Edward og Bella reiser hjem til Forks, siden Carlisle er lege og fosteret vokser med en enorm hastighet. Når fødselen starter er Edward nødt til å gjøre Bella om til en vampyr for å redde livet hennes.

I den andre delen av boken følger vi Jacob og hans følelser for Bella etterhvert som det går opp for ham at hun er gravid og det eneste som kan redde henne er at hun blir gjort om til vampyr.

Da barnet, Reneesme, blir født, «imprinter»¹⁰ Jacob på henne, og han blir på denne måten bundet til Bella og Edward for alltid. Men volturiene er på vei nok en gang, de har hørt om et vampyrbarn, noe som er strengt ulovlig blant vampyrer, og som straffes med døden.

Reneesme er ikke vampyr, men noe som er vanskelig å forklare for andre. Cullenfamilien samler så mange de kan av sine venner og bekjente for å ta et siste oppgjør med Volturiene. Dermed får alle vist frem sine egne «superkrefter». Bella får vist at hun ikke bare er en eksepsjonell vampyr, men også har en egen superkraft,

nemlig evnen til å fungere som et skjold mot andres krefter. Dette er en god ting, siden Volturiene prøver å hemme gruppen med kreftene de selv er i besittelse av, og uten skjoldet ville de ikke ha overlevd.

Dermed går det hele bra, og Twilightsagaen ender som i eventyrene; Edward, Bella, Jacob og Reneesme kan leve lykkelig i evighet.

Sentrale tema i historien

Jeg har valgt å se på alle fire bøkene samlet som en lang historie. I denne sammenhengen vil dette være bedre siden informantene mine heller ikke skiller mellom bøkene, men ser på dem som en helhet.

Historien er bygget opp som en fortelling der heltinnen møter helten og de støter på hindringer for å nå målene sine. I utgangspunktet har Bella og Edward forskjellige mål, noe som

¹⁰ Imprinting er en ufrivillig mekanisme som får varulver (kun i Twilight-universet) til å finne sin sjelevenn. Dette blir beskrevet i bøkene som om man blir dratt mot den personen og ingenting annet i verden blir mer viktig. Tilstanden varer livet ut, og kan ikke brytes (Meyer 2006, Twilight.wiki.com)

driver litt av historien fremover, men etterhvert blir disse målene erstattet med et felles mål. De har begge et ønske om å være knyttet til den andre, men på forskjellig vis.

Bellas hovedmål i bøkene er å være sammen med Edward uavhengig av hva hun må gjøre for å få dette til. Derfor vil hun selv gjerne bli vampyr slik at de kan være sammen i evighet.

Et av hovedpoengene til Bella for å bli vampyr, er at Edward ikke eldes utseendemessig, mens hun blir eldre for hver dag som går. Derfor er det veldig viktig for henne å bli gjort om til en vampyr så snart som mulig, slik at hun ikke ender opp eldre enn Edward. I forhold til dette poenget synes jeg det blir lagt veldig stor vekt på utseende, og lite på mentalitet. Nå er ikke dette noe uvanlig i «klassiske» kjærlighetsromaner. Utseende er noe av det viktigste i mange av bøkene, men da går gjerne utseende mer på klær og sminke, mindre på alder og utseende. Jeg kommer tilbake til dette poenget senere i teksten. Når det er sagt, må det påpekes at Edward er over hundre år, og kun utseendemessig er som en gutt på 17. Så når det i boken blir gitt utsagn som «nå er jeg fylt 18, det vil si at jeg for evig vil være ett år eldre enn deg», føles det som om man mister noe av fokus på det som egentlig er viktig; nemlig den evige kjærligheten. Hva skulle være i veien for at kvinnen er den eldste i forholdet? Denne konservative holdningen til hvordan et kjærlighetsforhold bør være, er noe av det jeg også diskuterer litt senere, når jeg ser på teksten i forhold til feministisk teori. For noen er (også) dette et av hovedargumentene mot denne serien; hvordan kan en som er så gammel og vis falle for en 16 år gammel jente som i tillegg ikke er spesielt intelligent? Ikke at vi ikke har sett dette før, både i virkeligheten og i andre fortellinger, men det oppleves urealistisk. Det er også en viss dobbeltmoral i at Edward, som forelsker seg hodestups i sekstenåringen Bella, kommer med uttalelser som: «High School. Or was purgatory the right word? If there was any way to atone for my sins, this ought to count toward the tally in some measure» (Meyer, 2008:1). Dette viser at han ikke har spesielt høye tanker om tenåringer og deres mentalitet. Likevel går han bort å velger en av dem som livsledsager.

Det blir sagt i boken at Bella er annerledes fordi Edward ikke kan lese tankene hennes slik som han kan med alle andre. Han vet aldri hvor han har henne. Det er noe av det som tiltrekker Edward. Men er dette egentlig et godt argument for å bli sammen? Denne muligheten til å blokkere tankelesing blir da også Bellas «spesielle» talent når hun til slutt blir vampyr, hun kan blokkere alt som har med mentale angrep og inntrengninger å gjøre. Hun blir et «skjold», og er den som gjør at Cullenfamilien vinner det siste store slaget mot Volturiene i *Breaking Dawn*. Bella er heller ikke en vanlig vampyr, men en med stor kontroll over seg selv. Dette er ingen vanlig egenskap for nyskapt vampyrer. De styres av en enorm blodtørst og er nesten ustoppelige i sin appetitt. Men Bella kan

kontrollere dette fra første dag.

Så Bella går gjennom en transfigurasjon når hun blir vampyr, hun går fra å være den helt vanlige, litt klomsete jenten i gaten, til en supervakker, sterk og samlet vampyr, en vampyr som er så spesiell at de andre vampyrene synes hun er fantastisk. Dette forsterker den lykkelige slutten som de fleste romantiske historier har. Det blir en slags Askepotthistorie, bare med tenner.

Den første boken er mest rett frem i sin fortelling. Den handler om hvordan Bella møter Edward, og hindringene for at de to skal bli et lykkelig par. Dette blir brukt som utgangspunkt for den neste boken, *New Moon*, der hinderne blir så store at Edward føler seg tvunget til å gå fra Bella. Måten Bellas sorg blir beskrevet er enkel, men virkningsfull. I boken kommer det flere sider med bare en overskrift: September, Oktober, November og så videre. Når det har gått flere måneder med tomme sider begynner historien så smått igjen. I filmen har de løst dette ved å vise Bella sittende i en stol, kameraet styres i sirkel rundt henne og vi ser årstidene skifte i vinduet hun ser ut av, nytt vær og ny handling for hver gang kamera kommer mot vinduet. På denne måten får vi, både i boken og i filmen ta del i den nummenheten som kjærlighetssorgen blir beskrevet som. Bella blir beskrevet som om hun alltid går og holder rundt seg selv for å slippe å la smerten komme ut. De fleste som har vært tenåring, har gjerne gått gjennom en kjærlighetssorg, og beskrivelsen av denne er etter min mening veldig god. Man kan nesten kjenne på den selv.

Det kan diskuteres hvor normalt et er at en tenåringsjente går inn i en så dyp depresjon ved et kjærlighetsbrudd at hun er tilnærmet katatonisk. Vel er følelsene store hos tenåringer, men akkurat dette virker litt voldsomt på meg. Selvfølgelig får det frem hvor viktig Edward er for Bella, og det viser også litt av maktbalansen i forholdet. Bella er ingenting uten Edward. Hun kan ikke gjøre noenting uten ham, og det lar han henne heller ikke få lov til. Den eneste perioden de er uten hverandre faller Bella helt sammen og blir redusert til nesten ingenting. Fra et feministisk synspunkt er dette å redusere jenten til et redskap i guttens liv, og totalt feil. Stephenie Meyer sier selv at feminisme for henne er å kunne ta sine egne valg og gjennomføre disse, og at hun synes Bella er en frigjort og selvstendig jente (stepheniemeyer.com). Så det hun da sier, er at det er helt greit at kjæresten din trækker på deg og tar over livet ditt så lenge du har valgt det selv. Dette har vært gjenstand for massiv kritikk fra både enkeltstående personer og feministiske grupper, da de opplever at kvinnesynet i bøkene er for gammeldags (Seifert, 2008). Dette blir også speilet ved holdningene Edward har om sex før ekteskapet, i måten han aldri lar Bella gjøre noe selv, og at han konstant ser på det som sin plikt å passe på henne. På tross av at hun, i all sin klumsethet, klarte seg selv i alle år før hun møtte ham.

I forhold til et feministisk synspunkt gjør Bella seg da også svakere enn hun egentlig er, og hun velger bevisst menn i livet sitt som overbeskytter henne. Dette kommer jeg tilbake til senere i teksten under kapittelet om feministisk teori.

Jacob er også et godt eksempel på denne overbeskyttelsen av Bella. Selv om han er med på å klargjøre motorsykkelen hennes, er han beskyttende i forhold til hva andre gjør mot henne. Han liker heller ikke at hun gjør ting uten å si fra til ham først. Bella på sin side bruker Jacob som et redskap for å få de kickene hun trenger for «å se» Edward. Ved å oppsøke farlige situasjoner hallusinerer hun nærmest, og ser og hører at Edward snakker til henne og advarer henne. Man kan også her trygt si at dette er ingen normal reaksjon på kjærlighetssorg, da de færreste får hallusinasjoner av det.

Uansett så vet Bella at Jacob er forelsket i henne, likevel bruker hun han. På denne måten kan man si at forholdet mellom Jacob og Bella er mere likeverdig enn forholdet mellom Edward og Bella. Her bruker begge den andre for å komme nærmere det de ønsker seg.

Forholdene til både Edward og Jacob forandrer seg når Bella blir mor. Siden hun samtidig blir vampyr forandrer hele karakteren hennes seg. Hun er den sterke, den som kan klare alt, og som beskytter familien sin. Da trenger hun ikke lenger beskyttelsen Edward og Jacob kan gi, hun er blitt selvstendig. Man kan kanskje tolke det dit hen at hun har blitt voksen.

Hvorvidt forfatteren har tenkt over budskapet dette gir, vet jeg ikke, men hun har som sagt blitt kritisert for å fremme et gammeldags og arkaisk kvinnesyn (Seifert 2008). En kvinne er ikke fullt og helt seg selv før hun har giftet seg og fått barn. Dette budskapet har også fått kritikk fordi en mener det kan være farlig å sende et slikt budskap til ungdommene, da det kan oppfordre til at ungdommer gifter seg ung og til tenåringsgraviditet. Det kan være at kritikerne legger for mye i det, men med en forfatter som er mormon og åpent erklærer seg som kristen, er nok den moralske holdningen ikke lett å unngå. I de fleste religioner som baserer seg på kristne verdier, er det ikke til å unngå at å gifte seg før man har sex er den ønskelige normen. På den annen side vil det da kanskje være de som mener at dette oppfordrer unge mennesker til å gifte seg før de er modne for det. Når Bella og Edward gifter seg i en alder av 18 så sender det ut et budskap om at det er helt greit å gifte seg med sin første kjæreste. Hvorvidt budskapet blir mottatt hos tenåringene, er noe helt annet.

Annen symbolikk i historien

Hvis du ser på forskjellen mellom vampyrer og varulver i bøkene og filmene, er det et par ting som skiller seg ut: For det første finnes det få, om ingen, vampyrer av ikke-vestlig utseende. Det dukker opp noen i den siste boken, men de tre foregående bøkene har ingen. I den første filmen er det med en som ikke er hvit, men ellers er alle samme hudfarge. Varulvene derimot er alle av indiansk opprinnelse, de er mørke i huden. På denne måten kan man si at det symbolsk blir satt en grense mellom de rene, hvite og opphøyde vampyrene og de mørke, dyriske varulvene. Vampyrene er også kalde mens varulvene er varme. Slik kan man se på skapningene som motpoler, med vampyrene som representant for det himmelske og gode og varulvene som representant for det djevelske og onde.

Når man så ser på hvordan disse representasjonene blir fremstilt i boken, kan man si at de følger et visst mønster. Forskjellen mellom Edward og Jacob er stor på alle måter. Edward er vampyren, den kalde og vakre. Han er hvit og har mye penger. Han er i tillegg en veldig kontrollert figur, han passer på å ikke gjøre ting som kan få ham eller andre opprørt.

Jacob er det motsatte. Han representerer det dyriske og ukontrollerte. Han er varmblodig og temperamentsfull. Han representerer også en etnisk minoritet, og har ikke den beste økonomien. Begge disse forelsker seg i Bella, og de har forskjellige tilnæringsmetoder mot henne. Jacob er mer direkte i sin måte å være på. Han sier ting direkte og han tar seg friheter som å kysse Bella uten lov. Edward er så kontrollert at selv når han og Bella er sammen kan de nesten ikke ta på hverandre. De klarer nesten ikke å puste i hverandres nærvær, og det hele fremstilles som veldig ansent. I filmene bygger de under dette ved å la skuespillerne omtrent stønne frem alle replikkene sine, slik får de frem den underliggende seksuelle stemningen. Med Jacob er det annerledes. Der er det mer utagerende følelser. Dette fører også til at Jacob og Bella i filmene har den mest normale dialogen. Musikken i filmene underbygger også dette. Mens det i scener med Edward og Bella ligger klassisk pianomusikk i bakgrunnen, spilles det rockemusikk i scener fra indianerreservoaret. Forskjellen blir altså i tillegg vist på et kulturelt nivå; den opphøyde klassiske kultureliten som vampyrene er, mot varulvene og indianerne som er arbeiderklasse og dermed har mindre kulturell kapital. Boken kan dermed også tolkes til å representere Bellas valg av det himmelske over det jordiske.

Bøkene er ellers blitt kritisert for å ha et dårlig språk med mange gjentakelser. Dette er for så vidt sant, men det gjør nødvendigvis ikke bokopplevelsen mindre for de som leser dem. Janice Radway (1991) snakker om språket i populærlitteraturen i sin studie, og mener språket ikke er en

43

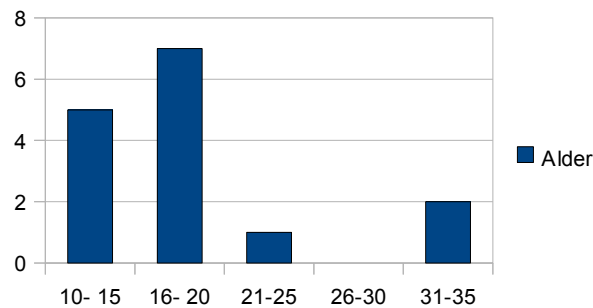
hindring for å kunne leve seg inn i historien. De som leser bøkene har ingen formening om språket som noe annet enn et instrument til å få frem historien. Klisjeer og gjentakelser er ikke klisjeer og gjentakelser for dem, men en bekreftelse på hvordan de selv ville fortalt historien. Lange beskrivelser av klær, interiør og omgivelser gir derfor leseren en følelse av å være mer tilstede. Historien blir mer ekte.

Intervjuene

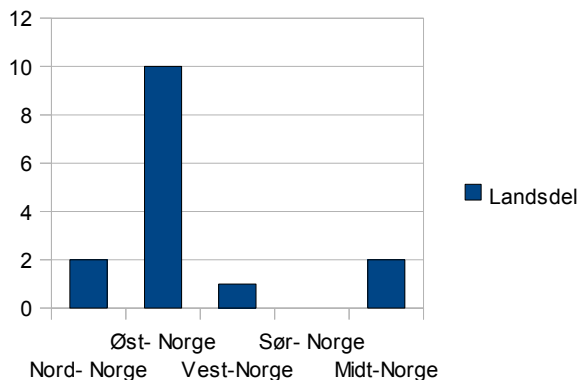
Jeg har sammenlignet svarene fra alle fansene jeg fikk kontakt med og sett om det er noe som skiller seg ut som en konstant. Mye er forskjellig, siden informantene mine har et alderspenn fra 12-32 år. Men det er overraskende mye likt også.

Først noen generelle fakta:

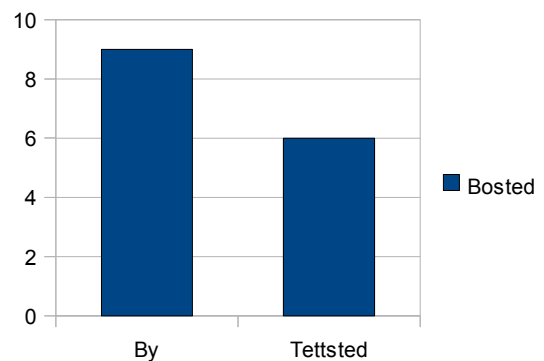
Antall informanter 15.

Tabell 1: Informantenes alder

Tabell 2: Hvor i landet de kommer fra

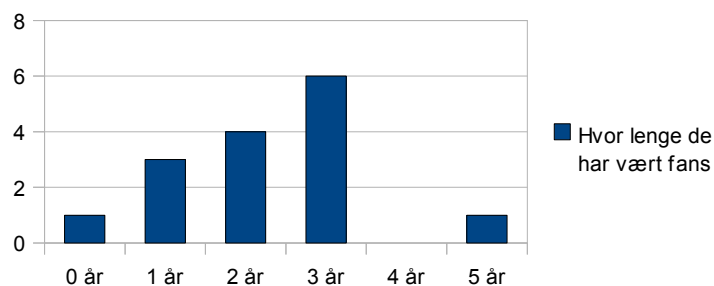

Tabell 3: Bosted

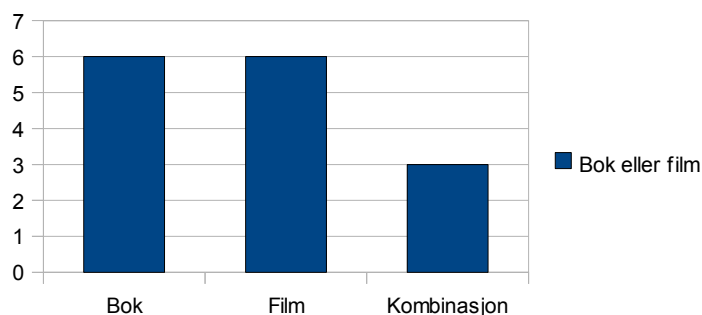
Som vi ser av diagrammene, er hoveddelen av fansene jeg har snakket med mellom 10 og 20 år gamle og bor på østlandet. 2/3 av dem bor i by, uten at jeg kan lese av svarene deres om det er noen forskjell mellom by og bygd, selv om noen av informantene er opptatt av dette: «Raufoss er et tettsted, men jeg drar ofte til gjøvik siden det er et tragisk utvalg av butikker her!» (Lene),

«by/tettsted, litt begge deler» (Frida)

Jeg vil tro at det som gjør at de er opptatt av bosted, henger sammen med at det er regnet som kulere og tøffere å komme fra by enn fra bygd, og dermed må man rettferdiggjøre at man bor så ruralt.

Tabell 4: Hvor lenge de har vært fans

Tabell 5: Var det bok eller film som vakte interessen først

De fleste har vært fans i 2-3 år, flere ble fans da den første filmen ble gitt ut. Kun en har vært fan siden første utgivelsen av boken. En av jentene har vært fan mindre enn et år.

6 av dem startet med å lese bøkene, 6 startet med filmene, 3 så filmene først, men ble ikke fans før de hadde lest bøkene. Eller som den ene informanten, Cecilie, sier:

«Jeg la spesielt merke til Twilight da jeg fant den under kommende filmer på kinosiden, fordi jeg syntes den hørtet så spennende ut. Derfor dro jeg for å se den med en gang den kom ut. Ble ikke superfan etter filmen, men et par måneder senere bestemte jeg meg for å lese boka fordi jeg ville høre den videre historien. Det var bøkene som gjorde sagaen så spesiell, jeg slukte dem alle på kort tid. Og ble blodfan etter dette.»

Noe flere gjentar i svarene sine, er at det er bøkene som gjør sagaen så spesiell. Filmene er bra, men de mister litt av dybden i historien, noe som gjerne er vanlige kommentarer fra fans når bøker filmatiseres:

[...]Men det er scener i filmene som jeg tror alle skulle ønske var gjort annerledes på pga det går i strid mot bokens historie. Det er enkelte ting man også skulle ønske kom bedre frem i filmene. For eksempel mer om hvordan Edward faktisk er. I new moon og eclipse syntes jeg det skulle vært flere scener med de mer ”gøyale” stundene, ikke bare de ”mørke”. Det jeg mener er at de skulle hatt mer med av de morsomme og gøyale scenene i bøkene (Mona).

Dette er vanlige innvendinger når bøker filmatiseres, det er vanskelig å få med alle detaljene i en bok.

Vampyrhistorien *Twilight*

Som vampyrhistorie beveger *Twilight* seg bort fra det klassiske gotiske preget som kjennetegner mange av bøkene i sjangeren. I stedet har forfatter Stephenie Meyer latt seg inspirere av mer typiske kjærlighetsromaner. Hun har på denne måten klart å skape en vampyrhistorie som ikke handler om søken etter udødelighet, men heller en bokserie som handler om søken etter «ekte» kjærlighet.

Twilight som bokserie blir dermed ikke som en tradisjonell vampyrhistorie, siden den bryter med så mange av de tradisjonelle faktorene. Vampyrene i *Twilight*, med sine superkrefter og diamanthud, blir heller et uttrykk for en ny type vampyrer, en slags overklasse av «humanvampyrene» som omtalt tidligere. Edward og hans familie blir de humane i en historie fylt med monstervampyrer og dyriske varulver. For den typen vampyrer som Stephenie Meyer har skapt her er jo fryktelige i sin monstervariant; de er tilnærmet umulige å drepe, bare andre vampyrer og varulver kan klare dette. Dette er nok også med på å gjøre dem mer tiltrekkende; de blir den ultimate utgaven av «bad boy», noe som mange jenter finner uimotståelig.¹¹

Når det kommer til fascinasjonen med vampyrer er det flere forskjeller i svarene hos informantene mine. Det er et par av jentene som ikke synes at vampyrer er så spesielt, de liker

¹¹ Se for eksempel Desrochers (1995), Urbaniak & Kilmann (2003)

Twilight på grunn av kjærlighetshistorien. Andre igjen nevner at vampyrer er fascinerende fordi de er anderledes, de skiller seg ut fra mengden, de har levd så lenge, de er forførende og romantiske og kule. At de er udødelige, blir også nevnt.

Vampyrer tiltrekker meg på grunn av deres overlegenhet i forhold til menneskers styrke og grense. Ikke på grunn av tanken om mørke skikkelser som suger blodet til unge jomfruer om natten. I alle andre serier jeg har lest/sett følger vampyrene "grunnreglene" på en eller annen måte og brenner opp i solskinn, eksploderer i blodsøl(true blood...) med en trestake gjennom hjertet eller fanges av tynne sølvkjeder. Alle unntatt i twilight. Du finner ikke mer supre vampyrer! Ikke bare kan de ha individuelle superkrefter i tillegg til alt annet - *gutta glitrer i solskinn for svarte!* (Nina)

Eller slik som Nina sier:

Vampyrer er utrolig sexy! De er super raske, utrolig sterke og er ikke bundet av de samme fristelser og svakheter som begrenser mennesket. De er liksom noe mer, og sprenger skillet mellom fantasi og virkelighet – de er overnaturlige! I tillegg er de også overnaturlig *pene*, alt ved dem – ned til lukta! - tiltrekker mennesket (det er tilfellet i Meyers vampyrunivers i hvert fall). For å sitere Kristen Stewart: 'I think it's because they're meant to draw you in just to the point where they can kill you. It's like a forbidden fruit.'

Noen av jentene synes det var spennende med vampyrer, men at dette ikke hadde så mye med historien å gjøre: «Har egentlig ingen fascinasjon av vampyrer. Likte *Twilight* bøkene på grunn av hvordan Edward var som person :)» (Eli), «Har alltid syns at vampyrer er spennende, men har ikke noe stor interesse av dem egentlig. Jeg tror jeg liker *Twilight* mer pga historien, trekant-dramaet, romantikken osv.» (Dina).

Andre av jentene ser ikke på vampyrene som det viktigste i historien, mer som et hinder hovedpersonene må forsere for å få hverandre:

Jeg har ingen spesiell fascinasjon med vampyrer. Jeg tenker karakterene i boken som bare karakterer, ikke vampyrer. Jeg tenker ikke så mye over det når jeg leser eller ser filmene. Jeg er mer inn i handlingen. Men det som er fasinerende er at det på en måte er en "forbudt"

kjærlighet mellom Bella og Edward. Og det at han da er en vampyr, som forelsker seg i noe som egentlig skulle vært sitt "bytte" gjør historien ganske så fasinende og sterkt. Det viser på en måte at ekte kjærlighet overvinner alt (Mona).

Ut fra det jentene sier om vampyrer, kan man trekke slutningen at det er ikke det at *Twilight* er en vampyrbok som gjør den så populær, det er heller den udødelige kjærligheten mellom Bella og Edward som fascinerer. Vampyrene i boken er bare en liten detalj som forfatter Stephenie Meyer har lagt til for å gjøre historien litt mer spennende. Forfatteren har da også selv sagt i intervjuer at hun ikke har noe forhold til vampyrer, og at hun derfor ikke har fulgt normen for hvordan vampyrer skal være og oppføre seg: «The only time I really did any research on vampires was when the character Bella did research on vampires. Because I was creating my own world, I didn't want to find out just how many rules I was breaking».¹²

Hvordan det føles å være fans av *Twilight*

I forhold til om det er noe ved *Twilight* de som fans ikke liker, vil jeg nevne tre ting. Det ene er at *Twilight* blir sett på som et fjortisfenomen. Dette blir påpekt av to av informantene: «Det eneste jeg kommer på nå er at det hele regnes som et "fjortisfenomen", det er ikke så gøy» (Cecilie). Dette kommer også til uttrykk i diskusjoner på fanforumene. Fansene synes det kan være flaut å si at de liker *Twilight* i noen sammenhenger.

Ellers nevnes det at folk som regner seg som fans fordi de har sett filmene men ikke lest bøkene, ikke er ekte fans. Denne forskjellen blir påpekt som viktig; det er en forskjell mellom de som **bare** liker, og de som virkelig elsker: «Folk som bare ser filmene og kaller seg Twiligheters og tror de har peil, ikke ordentlig Twiligheters enda. Sånne folk velger ser ikke *Twilight* på samme måte som _ekte_ Twiligheters» (Anna).

Det som slår meg som merkeligst, er at det er noen som svarer at de liker karakterer i bøkene minst. Det kan si litt om hvor virkelig disse historiene er for mange av fansene. En av informantene liker for eksempel ikke Jacob, og mener serien ville blitt bedre uten ham. Når jeg spør om ikke historien hadde blitt litt kjedelig uten ham, mener hun at:

¹² Intervju med Stephenie Meyer i the Times:

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1834663,00.html>

«Jeg synes ikke historien hadde blitt kjedelig. Jeg ønsker at det hadde vært mer romantikk mellom Edward og Bella, noe Jacob sørget for at det ikke var. Hvis han ikke hatt vært med, så hadde det vært mere fokus på Edward, noe jeg synes det var lite av. Plus Breaking Dawn hadde vært så mye bedre uten Jacob :) feks, Renesmee. Synes Jacob ødela hvordan jeg syntes om Renesmee. Hadde likt henne bedre hadde det ikke vært for Jacob»(Beate).

En annen informant, Kristin, formulerer det slik: «Er ikke sikker, synes Jacob er litt plagsom, men om han ikke hadde vært der hadde de jo kanskje ikke vært den samme historien». Når hun blir spurt om hvorfor hun synes Jacob er litt plagsom, svarer hun slik:

Jeg synes forholdet til Edward og Bella er så fint og Edward er den rette for henne. Jacob bare ødelegger for dem synes jeg. Han vil jo nesten gjøre alt for å skille dem, slik at han kan ha Bella. Jeg elsker forholdet til Bella og Edward, rett og slett. Det eneste stede Jacob er litt okei er i del 3 i boken breaking dawn når han er innprintet på Reneesme datteren til Bella og Edward.

Noen fans liker ikke Edward, som Hilde: «Jeg er utrolig glad i Twilight, men jeg kunne blitt spart for lange beskrivelser om hvordan Edward oppfører seg og ser ut. Jeg er nemlig Team Jacob, derfor.»¹³

Dette viser at selv om trekantdramaet mellom Bella, Edward og Jacob er det som driver historien i bøkene videre, er det ikke alle som oppfatter det slik. Det er vanskelig å finne svar på hva det er som gjør at de ikke ser dette, men jeg lurer på om det har noe med innlevelsen i bøkene å gjøre. Siden informantene lever seg slik inn i historiene, klarer de ikke å distansere seg nok fra dem til å se hva som gir fremdrift i historiene.

Radway påpeker fenomenet i sin studie av Smithsonian-kvinnene, hvordan de så på deler av historien som sanne og ekte, og at de dermed ubevisst tok til seg også resten av historiene som ekte: «The women may in fact believe the stories are only fantasies on one level at the very same time that they take other aspects of them to be real and therefore apply information learned about the fictional world to the events and occurances of theirs» (1991:187). Siden bøkene er plassert i

13 Team Jacob er noe fans av Jacob kaller seg selv, de som «heier» på ham i bøkene og filmene. Det finnes to andre team, Team Edward og Team Switzerland. Det sistnevnte er de som ikke «klarar å velge» mellom de to mannlige hovedpersonene.

omgivelser som er gjenkjennelige blir de da mer virkelig for leserne. Dette viser seg i at bøker som gir detaljerte beskrivelser i teksten ofte gjør det lettere for leseren å leve seg inn i historiene.

Så selv om jentene påpeker at de vet at det ikke finnes vampyrer og varulver, snakker de om den realistiske delen av historien:

Stephenie Meyer får virkelig frem historien på en levende måte, som ingen andre bøker har gjort. Jeg ser for meg alt og man lever seg så inn i Bellas tanker og handlinger at jeg enkelte ganger føler det samme det faktisk står at Bella føler. (for eksempel kjærlighet, sorg, lykke og redsel) Man kommer inn i en verden som er så uvirkelig, men likevel er den verden noe jeg tror mange ville hatt. Jeg liker at selv om det er overnaturlige momenter i historien, så får stephenie meyer likevel handlingen til å virke logisk og realistisk. Ja, jeg vet at vampyrer og varulver ikke finnes. Men det jeg mener er at man ikke tenker over de overnaturlige momentene, men ser på karakterene og handlingen mer (Mona).

Fansene ser med andre ord heller ikke det som er dårlig og negativt med historiene, fordi de identifiserer seg med den. Dette kan være med på å forklare hvorfor bøkene er blitt slike bestselgere selv om de har blitt slaktet av anmelderne. Det er ikke kvaliteten på litteraturen det kommer an på, det er kvaliteten og styrken på følelsene bøkene vekker hos leseren; hvor mye leserne tar bøkene til seg og hvordan de identifiserer seg med historien. Dette kan også forklare hvorfor flere av jentene jeg intervjuet så på forholdet mellom Bella og Edward som et drømmeforhold. Ved å identifisere seg og tro på historien som en helhet, ser de ikke at forholdet mellom hovedpersonene lett kan tolkes i et negativt lys, og at maktforholdet mellom hovedpersonene er skjevt fordelt. De velger, mest sannsynlig ubevisst, å fokusere på det romantiske ved å ha en kjæreste som gir deg så mye oppmerksomhet at du til slutt ikke kan eksistere uten. Som Eli sier: « Den uforbeholdne kjærligheten som Edward har for Bella, det er vel den kjærlighet vi alle jakter etter. Det får meg til å husketilbake til hvordan jeg følte det i begynnelsen av forholdet til min mann. Det gir meg tro på den ultimate kjærligheten». Mona sier noe av det samme: «Bella og Edwards kjærlighet og forhold er så fint og noe helt for seg selv, som man virkelig får en lengsel etter. Måten de elsker hverandre er virkelig romantisk»(Anna).

Identifiseringen med hovedpersonene i bøkene kan også forklare hvorfor de nevner hovedpersonene når de blir spurt om det er noe de misliker i *Twilight*. En av informantene, Lene, liker ikke Bella. Hun synes hun er falsk:

«Please ikke hat meg, for jeg virkelig misliker Bella. Jeg synes at hun er alt for perfekt hele tiden. Hun er hele tiden sånn: 'åh jeg er så dårlig, og Edward er så perfekt!' Hun er alt annet en normal. Irriterer meg grenseløst over henne. Og, såklart ble hun en englevampyr også! Det topper irritasjonen min. Hehe»

Når jeg spør om hva Bella burde ha gjort for å bli mer normal, får jeg dette svaret:

«Bella kunne kanskje tenke mer på vanelige ting, for man kommer ikke igjennom tennårene uten ett problem. Hun kunne hatt en feminin hobby kanskje? En klesstil som lolita, gyaru¹⁴ inspirert, men ikke så volsomt og slikt, bare at hun kler seg mer fargerikt og setter opp håret inni mellom. Og har menneskelige tanker og ikke leker perfekt.» (Lene)

Derfor velger sannsynligvis fansen sitt «team», ikke ut fra historien, men ut i fra hva som hadde appellert til dem hvis de hadde vært Bella. Noen ville valgt å bli med Edward, mens andre igjen hadde valgt Jacob.

Twilightfans og fanstudier

Mye av fankulturen utspiller seg på Internett, både i egne fansider, blogger og chatrooms. Hvordan påvirker dette utviklingen av kulturen og fansene til *Twilight*? Nå er det mulig å komme i kontakt med fans fra hele verden for å diskutere interesser. Har dette hatt en påvirkning i forhold til hvordan ungdom fører seg i sine roller som fans? Hvordan ser ungdommene selv på dette? Jeg tenker at når de norske fansene ikke bare er medlemmer av norske fansider, men også av de store utenlandske sidene, viser dette at de er en del av denne deltagende kulturen, og de er da også med på å påvirke andre tenåringer andre steder i verden.

I kjølvannet av *Twilight*sagaen er det også blitt opprettet en uoversiktlig mengde Facebook-

¹⁴ Med en Lolita- eller Gyaruinspirert klesstil menes en klesstil som er inspirert av japansk manga, det vil si tegneserier. Lolitas bruker gjerne litt mer klassisk skolepikeuniform, mens gyaru er mer fargerikt, både i klær og hårfarge. Denne informanten nevner denne klesstilen flere ganger, og har den selv, dette igjen bekrefter personliggjørelsen av hovedpersonene i bøkene, og identifiseringen med disse.

grupper. I April 2010 var der over 500 grupper med søkeordet *Twilight* som hovedord. Noen eksempler: *Addicted to Twilight, Eclipse, New Moon and Breaking Dawn* (603,663 medlemmer), *WE LOVE TWILIGHT!!* (58,874 medlemmer), *Twilight* (29,927 medlemmer). Det var et tilsvarende antall fansider på Facebook, som den offisielle *The Twilight Saga*, med det overveldende antall personer (5519579) som «liker» gruppen.

Dette sier oss noe om mengden med fans *Twilight* har opparbeidet seg de siste årene. Å følge alle disse sidene ville vært en altfor stor oppgave for meg. Jeg valgte meg ut to engelske og to norske fanforums som jeg har brukt som referanser. Som jeg har vist, er det en enorm oppgave å kartlegge hele miljøet rundt denne serien. Derfor har jeg vært nødt til å begrense meg i forhold til materiale jeg studerer.

På Stephanie Meyers egen nettside ligger det en oversikt med linker til fansider på nettet. Jeg vet ikke om dette er det endelige antallet, men den viser at det finnes så mange som 363 engelske nettsted, 18 franske, 27 tyske, 17 italienske, 22 spanske og 37 andre språk, deriblant 2 norske. Nettstedene varierer i form, men de fleste av dem ligner hverandre, både i utseende og innhold. De har som regel egne sider dedikert til skuespillerne i filmene, egne sider til bøkene og en nyhetsside hvor alt som har den minste tilknytning til *Twilight* blir omtalt. De fleste nettstedene har egne forum med diskusjoner om bøkene og filmene, skuespillerne og om vampyrsjangeren generelt. Det er forskjellige tema i forumene, men de fleste av diskusjonene gir ofte mest ensidig uttrykk for skryt: «Jeg elsker Twilight!», «Twilight er de aller beste filmene, EVER!» og så videre i samme duren. Det blir diskutert rundt filmene og bøkene og folk kommer med kommentarer i forhold til hvordan de selv føler det burde være, om plot og utfall. Det diskuteres om hvordan de vil nye bøker skulle vært og om fanfiction de har lest.

Mange av informantene mine er aktive på forskjellige *Twilight*-fansider, både norske og utenlandske. Dette gir dem både ny venner og utvikler dem som person, så det er viktig for dem. Jeg spurte dem om de var medlemmer, noe flere benektet, de var bare inne på sidene og sjekket dem. «Øh, jeg tror ikke det. Er inne på en nettside der vi snakker mye om Twilight og holder øye med TwilightNorge, men ellers er det ingenting spesielt jeg er med på» (Anna),

Er det et sted man kan være *medlem* av en fangruppe har ikke jeg hørt om det (i Norge... -.-), men hadde jeg funnet et nettverk av fans like gjerne som meg hadde jeg nok blitt med! Noe jeg kan si er at jeg er skribent for en av de største (en av to ^^) offisielle twilightssidene i Norge, twilightere.com :D (Nina).

De trekker altså en grense mellom brukere og medlemmer, som brukere kan de bare observere, de trenger ikke gjøre noe aktivt om de ikke har lyst. Jeg tenker at jeg burde ha omformulert spørsmålet mitt her siden flere hang seg opp i denne.

Når de fleste av mine informanter var innom og leste forskjellige fansider hver dag, både norske og engelske er en av grunnene til dette at det gir følelsen av et større felleskap og en følelse av tilhørighet, noe som er viktig for mange av tenåringene. De snakker selv om at de har fått mange nye venner på grunn av at de er fans, venner som de har noe felles med. Dette er veldig viktig for flere av dem. Som «Cecilie» sier i intervjuet:

Det er veldig mye som har forandret seg. Jeg har blitt en del av et stort sosialt nettverk. Jeg har fått nye venner verden over, til og med noen i nærområdet som jeg har møtt, det har blitt noen av de beste vennene jeg har hatt noen gang, fordi når vi møtes på grunn av interessene våre har vi så mye til felles!.

Jorunn nevner også dette:

[...] jeg har en kollega som jeg har fått veldig god kontakt med gjennom Twilight, og vi er blitt ganske uadskillelige. Bare på den korte tiden siden vi fikk veldig god kontakt, etter Eclipsepremieren, har vi fått så god kontakt at vi føler vi har kjent hverandre i mange mange år.

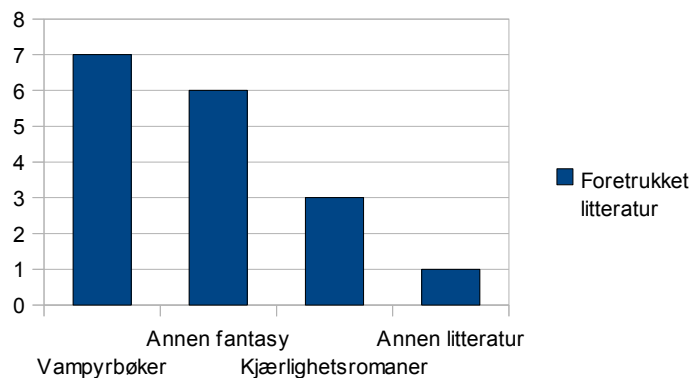
For noen gir det å få en del av dette fellesskapet helt nye opplevelser:

«Jeg har fått mange nye venner. Dette fordi jeg har reist rundt om kring i forbindelse med Twilight relaterte ting. Jeg var for eksempel i Gøteborg (Sverige) for å få tak i billetter til Twilight Fan Event i Stockholm sommeren 2010. Der stod jeg og en gjeng med gode venner over 20 timer i kø. Der ble jeg kjent med mange nye folk, som jeg enda har kontakt med i dag. Det er så morsomt og godt å snakke med andre som er like lidenskapelig opptatt av noe som seg selv. Jeg ble også kjent med folk i Stockholm, da jeg var der på selve Fan Eventet. På premierer i Oslo, har jeg også truffet mennesker, som jeg den dag i dag, snakker med flere ganger i uka. Ellers så har også jeg og flere venner her jeg bor, fått et forandret liv fordi

vi alle er så glad i dette fenomenet, at vi planlegger turer rundt om kring i verden, for å se steder *Twilight* er spilt inn på. Vi har for eksempel planer om å dra på verdenspremiere av *Breaking Dawn* part 1 og 2 i Los Angeles 2012 og London 2011 (Mona).

Slike reiser og festivaler¹⁵, er plasser som samler hundrevis av fans hvert år. Det finnes festivaler for det meste, mest utbredt er nok science fiction-festivaler og tegneseriefestivaler. Her møtes likesinnede for å se på det de elsker mest på denne jord, og gjerne for å møte heltene sine i levende live. Dette igjen er også en del av den deltagende kulturen som Henry Jenkins (1992) snakker om, fans fra hele verden møtes og påvirker hverandre i synet på, ikke bare det de er fans av, men også hvordan de ser og reflekterer over verden generelt.

På den norske nettsiden *Twilightere.com- din daglige dose Twilight*, har de også egne tema som omhandler andre bøker og filmer enn *Twilight*. Det er jo litt morsomt å se at de bøkene som da blir omtalt er andre vampyrserier som *House of Night*, *Vampire Diaries* og *Sookie Stackhouse*-serien. I tillegg blir de to andre bøkene som Stephanie Meyer har skrevet og *Harry Potter* omtalt. Dette stemmer i forhold til hva mine informanter sier de leser også, de fleste av disse bøkene blir nevnt, i tillegg til andre ungdomsbøker med et overnaturlig innhold. Bøkene som blir oftest nevnt i intervjuene mine er *Vampire Diaries* og *House of Night*.

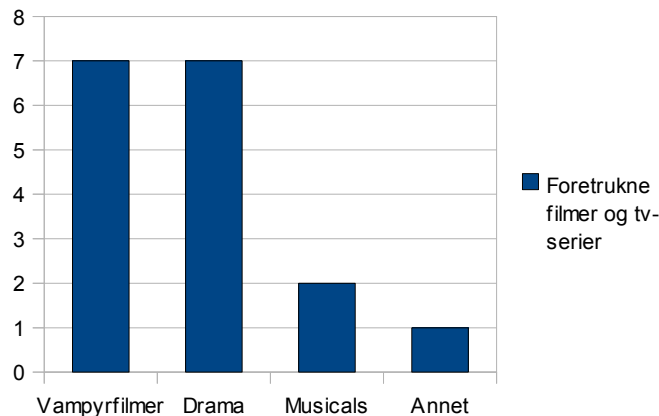

Tabell 6: Hvilken litteratur som ble foretrukket

Det samme gjelder for tråden som heter andre filmer, her diskuteres tv-seriene *Vampire Diaries* og

¹⁵Ofte referert til som «conventions».

Trueblood, pluss en ny film som kommer ut som er basert på en av Stephenie Meyers bøker, *The Host*. De fleste filmene som blir anbefalt har de samme skuespillerne som *Twilight*. Dette

Tabell 7: Hvilken type film som ble foretrukket

gjenspeiler seg også i intervjuene jeg gjorde. Filmer som hadde spesielt Robert Pattinson på rollelisten ble nevnt som gode filmer. Det kan nesten virke som man som fan blir litt blendet av den personen som skuespiller, og ikke kan se annet enn gode ting om samme person. Det er vel dette som er å være en fan, man liker en person uten å tenke kritisk i det hele tatt.

Kan man være fan av noe en er kritisk til? Jeg vil si ja. Man kan være kritisk, men man er kanskje kritisk til andre ting enn de som ikke har den samme fascinasjonen. Twilightfansen vil jeg si er kritiske til det mer overfladiske: Som hvordan personene er beskrevet, hvorfor de gjør som de gjør og hvordan filmene oppleves i forhold til bøkene. Det kritikerne har poengtert har ikke med dette å gjøre, heller med hvor dårlig språket er, hvor moralistisk bøkene virker og hvor konservative kjønnsrollene er beskrevet. Dette er ting som ikke var viktige for mine informanter. I forhold til hva de selv synes ikke var så bra med bøkene var det et par som nevnte at bøkene ikke var så godt skrevet, de var for langtekkelige i perioder. Trass dette kritiske var de alle fans. Det virker som sagt som om det de kritiserer er veldig overfladisk: «Twilight er kanskje veldig klisje, og altfor «drømmende» (Grete), «Hvis jeg må fremheve noe så må det være at enkelte deler av *Breaking Dawn* blir litt for langtekkelig. Da sikter jeg spesielt til sekvensen på "baseballbanen", mellom Cullenfamiliens venner og allierte og Volturiene» (Jorunn).

I tillegg får jeg følelsen av at de av og til gjentar kritikk de har lest eller hørt, men som ikke er helt deres egne meninger: «Stephenie Meyer er ikke akkurat verdens beste forfatter. Ho har ufattelig bra historier, men ho skriver ikke så profesjonelt» (Jorunn). Akkurat dette har vært gjentatt i de fleste av litteraturkritikkene av *Twilight*, noe jeg føler ikke plager fansene, selv om de nevner

det som negative ting ved bøkene:

Når noen som ikke liker twilight vil diskutere med meg og trekker frem det altfor berømte ”de er jo så dårlig skrevet”-kortet har jeg ikke mange motargumenter derimot. Jeg leser de samme gjentakelsene som alle andre, og merker også at det er veldig ofte noen som enten stønner, sukker eller knurrer. Men twilight har ikke blitt et så gigantisk fenomen fordi bøkene er litterært geniale! Twilight-fans elsker Stephenies bøker pga historien, fantasiverdenen vi skulle så gjerne ønske vi levde i. Når kjærligheten er så vidunderlig visualisert, hvem bryr seg da om setningsoppbygningen?! Dessuten tror jeg neppe det ville blitt et så verdensomspennende fenomen om språket hadde vært så veldig ille som noen vil ha det til (Nina).

Som nevnt tidligere mente også Radway (1991) at språket ikke hadde noe å si for hvordan bøkene ble mottatt. At språket inneholder klisjeer er slik leserne selv ville ha skrevet en tekst. De synes dermed ikke at det er noe negativt med dette.

Uten å si noe sikkert, kan det ut fra det som skrives i forumene, virke som om gjennomsnittsalderen i det norske forumet er rundt 16 år. Noen er yngre og noen eldre, men de fleste bor hjemme hos foreldrene fortsatt, slik som jeg leser det. Selv om det virker som det er flest tenåringer som følger forumet, er det også laget egne sider for dem som er litt eldre. Med eldre menes det i denne sammenhengen 20+. Det er også en egen fanside for mødre, *Twilightmums*. Denne siden har flere medlemmer som er godt voksne, inkludert Stephenie Meyer selv. Mine informanter dekker inn hele skalaen, da jeg har intervjuet fans i alderen 12-34 år. Det kan forklare hvorfor svarene spriker litt, men det er også overraskende like svar uavhengig av alder.

Jeg har ikke sett mye på hvordan eller hva fansene mine ser på som religion. For noen fans er Twilight en livsstil, det eneste de tror og tenker på. Denne holdningen er nok ikke for alle fansene, men sitatet under har sirkulert på flere *Twilight*-fora rundt om på nettet, så det finnes nok noen som faktisk tenker slik :

I believe in Edward Cullen ,the son of Carlisle almighty, creator of heaven on earth and Esme, the compassionate mother of all. I believe in the Cullens to be the holy family and believe in all their divine powers and awesomeness. I am Bella reincarnate, the holy mother

of Renesmee - the half-immortal half- human child. I believe in the power of friendship and alliances to all being regardless of the state of mortality or immortality - vampire or wolf - human or non-human. I believe in the elusive reason that lord Edward cannot read my mind because I am fully aware, subconscious or conscious, that I am a shield vampire. but I eternally promise with all my heart to take care of my family by using my shield against the Volturi or any malicious threat to me and my family's existence. I firmly believe in all the angels and saints and the resurrection and reincarnation of all that is holy. To you my brothers and sisters pray for me to the lord Edward, our GOD and let us walk towards the path to righteousness.

Ovennevnte sitat er en såkalt «pledge», eller en ed som de bruker for å vise at de er virkelige *Twilight*-fans, og at dette er det viktigste i livene deres. Det finnes også egne sider for de som virkelig vil leve seg inn i verdenen. *My Life Is Twilight*. På denne siden kan man poste små hendelser i livet sitt som ligner på noe fra serien, under akronymet MLIT: «Today I asked my boyfriend if he would hold ice to his lips for a minute before he kissed me, so I could pretend I was kissing Edward. He did. MLIT».

På Det Norske Twilightforumet har en god del av de mest aktive brukerne gående såkalte rollespill. Dette vil si at de velger en karakter, og så skriver de litt av en historie. Så fortsetter nestemann på historien, men fra sin karakters synspunkt. På denne måten skriver de fanhistorier sammen. Historiene er gjerne ikke så veldig gode, og kan ofte bli langtekkelige for utenforstående. Historiene blir også ofte avbrutt av kommentarer siden folk ikke blir helt enige om hvordan de skal forholde seg til andre karakterer. Men det er en god måte å komme i kontakt med andre fans, som Anna nevner i sitt intervju: «[...] Det er mest på grunn av Twilight. Vi “rollespilte” og ble venner etter det, det var altså Twilight vi rollespilte og derfor ble vi venner. Så handler jo det også om kjemi. Hehe!»

Hvordan viser så twilightfansen at de er fans i det offentlige, og er det en forskjell i hvordan disse fansene gjør det i forhold til andre fangrupper? Det er store motsetninger , men også til dels store likheter mellom en "Trekkie"¹⁶ og en "Twilighter".

Det er lettere for en Twilightfan å skjule seg i mengden, dels fordi mange av dem er i en alder der det ikke er så greit å skille seg ut, men også fordi det ikke er så mange ekstremiteter å kopiere i

¹⁶ En som er fan av Star Trek.

Twilight. Det er en forskjell på å kle seg ut som Spock¹⁷ enn som Edward. Edward har ingen uniform, det eneste av utseende hans som røper at han er spesiell, er øyenfargen hans. Øynene blir i bøkene beskrevet som gullfargede (men ikke katteaktige). Bella er en helt vanlig jente med helt vanlige klær. Dermed blir accessoarer med bilder fra *Twilight* mye viktigere i denne sammenhengen. Vesker, nøkkelhanker, penaler og t-skjorter, er ting som brukes for å skape en gruppeidentitet hos *Twilight*-fansene.

Twilight er en avsluttet serie. Hvordan påvirker dette hvordan fansene forholder seg til den? Gjør dette at de går fortere lei, og at man kan se på hele tilnærmelsen til *Twilight* som en fase? De fleste fans er dedikert til saken resten av livet, men med et å begrenset materiale å være fans av, vil det da også begrense seg tidsmessig? Sider som *Twilight*mums viser at det ikke kun er tenåringer og unge jenter som er fans av serien. Om det er en fase, så er den ikke aldersbestemt ser det ut som. Av egen erfaring vet jeg at som tenåring er det gjerne lettere å bli revet med, og opparbeide seg en altoppslukende interesse for diverse prosjekter; mye lettere enn når en har blitt voksen og gjerne har en annen tilnærming til et tema. Noen interesser henger jo med en resten av livet, men gjerne ikke i så stor grad som før. Man har kanskje lettere for å distansere seg i voksen alder; mest sannsynlig fordi en har andre ting som tar opp tid i ens liv, som barn og arbeid for eksempel.

I skrivende stund kan jeg se at selv om *Twilight* fortsatt er en svært populær serie så har tempoet på fansidene dabbet betraktelig av. Flere av sidene og forumene, blant annet begge de to norske jeg har fulgt med på, har blitt stengt i løpet av den tiden jeg har brukt på å skrive denne teksten. Det er færre innlegg på forumene og generelt lite som skjer der for øyeblikket. Det var litt aktivitet i forbindelse med at traileren til den neste filmen, *Breaking Dawn part one*, ble sluppet, men det varte ikke så lenge. Dette kan ha noe å gjøre med at serien er avsluttet rent historiemessig, det kommer ikke flere bøker i *Twilight*-universet. Det blir dermed ikke mer for fansene å forholde seg til, og man kan si at den fiktive verdenen er for liten til å holde interessen i gang hos ungdommene så lenge. Til forskjell så kan man se på *Star Trek* som spiller seg ut i et verdensrom som er uendelig, det gir en mye større mulighet til å utvikle nye historier. Bøker som *Ringenes Herre* av J.R.R. Tolkien har også mer potensiale i seg, fordi verdenen Tolkien laget er så kompleks at det skaper et større grunnlag for nye historier. Det er begrenset hvor lenge man klarer å skape noe nytt og kreativt av en verden som for mange faktisk kan virke veldig todimensjonal. For at verdenen i *Twilight* skulle hatt mer å spille på burde persongalleriet vært, om ikke større, i hvert fall mer detaljert i utgangspunktet. I bøkene deltar noen andre karakterer som er menneskelige, men de er

¹⁷ Spock er en av tre sentrale hovedpersoner i den originale *Star Trek*-serien fra midten av sekstitallet.

kun statister i historien, vi lærer egentlig ingenting om dem. I filmene kunne man nesten stilt ut pappfigurer i bakgrunnen og det hadde reflektert hvor mye disse karakterene har å si for hovedpersonenes utvikling og historiens fremdrift

Noe av grunnen til *Twilight's* popularitet kan også komme fra at bøkene er rettet mot et publikum som bruker mye tid på å finne ut av hva romantikk og kjærlighet egentlig er. Rosenberg og Simmons (1975) og Youniss og Smollar (1985, som sitert i Simon, Eder og Evans 1992: 30) viser at unge jenters tidlige interesse ved akademiske og sportslige ervervelser, blir i løpet av tenårene erstattet med bekymringer om å være populær, godt likt og attraktiv. Studiene peker på gruppepresset som er sentralt i å promotere viktigheten av kjærlighet og romantikk til unge jenter, og foreslår at forhold til gutter er et middel som jentene bruker for å oppnå sosial status og popularitet. Jenter ser på andre jevnaldrende og litt eldre jenter for å finne ut av kodene som gjelder i forhold til kjærlighet. *Twilight's* popularitet kan nok også sees i dette lyset. Når mange nok unge jenter liker en bok, vil den nesten automatisk bli til en del av den gjeldende normen for gitt gruppering med jenter. Når dette sprer seg har man med et fenomen å gjøre. Jeg vil ikke med dette hevde at *Twilight* kun har blitt populær som følge av tenårings gruppepress, men viser kun at det har vært gjort studier som sier at det kan skje, og i noen tilfeller er det også sånn. Uansett inneholder boken nok materiale til at jentene kan drømme seg bort i dem, og slike dagdrømmer er også en del av den seksuelle utviklingen:

This kind of fantasies wich girls construct around these figures plays the same role as ordinary daydreams. Narrative fantasies about bumping into David Cassidy in the supermarket, of being chosen out by him from the front row of a concert, both carry a strong sexual element, and are also means of being distracted from the demands of work or school or other aspects of experience wich might be percieved as boring or unrewarded (McRobbie, 1991:13)

Denne populariteten er en popularitet tilsvarende den som oppsto rundt Beatles på tidlig 60-tall. Fansene av *Twilight* består av jenter som hyler høyt bare noen nevner navnet til karakterene, og de går mann av huse for å få med seg alt som skjer i forhold til sagaen.

Skuespillerne i filmene, spesielt de mannlige hovedrolleinnehaverne, Robert Pattinson (Edward) og Taylor Lautner (Jacob), har problemer med at fans ikke klarer å skille mellom dem og karakteren de spiller. Pattinson har i intervjuer uttalt at han synes det er slitsomt at fansene roper på

Edward; ikke Robert. Han har også opplevd at fans har bedt ham om å bite dem, i et tilfelle en dame som ville han skulle bite babyen hennes.¹⁸ Dette viser igjen hvor vanskelig det er for noen fans å skille mellom det som er virkelig og det som er film. Pattinson har for dem blitt Edward, og kommer til å være det for alltid. Som min ene informant, Beate sier:

B: Sluttet på skolen i 2009, Robert Pattinson har stor del i det. Men hadde mange andre personlige grunner også da :) Twilight forandret meg, det bringte meg Robert Pattinson. Som jeg nå bruker hele dager på å studere på dataen :)

I: Hva mener du med at Robert Pattinson har en stor del i at du sluttet på skolen?

B: Jeg hadde allerede nesten sluttet på skolen når jeg oppdaget Twilight/Robert Pattinson. Pga Rob ble jeg veldig opptatt med dataen, med å skjekke ut nye bilder, videoer etc. Så jeg valgte heller å være hjemme på dataen enn å fære på skolen :)

Beate har altså valgt å dedikere livet sitt til skuespilleren i filmen. Hun forteller meg videre at hun har egen blogg hvor hun legger ut alt hun kommer over som inneholder noe som helst med Robert Pattinson eller Edward. Dette er hennes eneste interesse for tiden.

Denne typen fan opphøyer Pattinson til noe nesten gudeligende, noe som igjen speiler hva Bella kaller Edward i bøkene når hun tenker og snakker om ham. Hun kaller Edward ting som «devastatingly, inhumanly beautiful» (Meyer, 2005:19), «I couldn't imagine how an angel could be any more glorious» (s.241) og «godlike»(s. 292). På denne måten bidrar Stephenie Meyer til at Edward oppleves som en «kjendis», han lever opp til kravene for å være dette. Det er heller ikke bare Bella som opplever Edward som den vakreste gutten, også de andre jentene på skolen synes dette: «That's Edward. He's gorgeous, of course, but don't waste your time. He doesn't date. Apparently none of the girls here are good-looking enough for him»(s. 22).

Edward er den kule gutten som alle jentene drømmer om, og når Bella blir sammen med ham blir hennes status på skolen enda større. Dette er noe mange jenter dagdrømmer om, å være den kuleste, mest populære jenten som får den kuleste, mest populære gutten. Edwards intellekt og kulturelle kapital gjør også at han fremtrer som en slags superhelt, en som kan alt og vet alt. Det kommer da også frem i bøkene at både Edward og resten av hans familie er ekstremt høyt utdannet (noe som selvfølgelig er mulig når man er over hundre år og må gå på skole nesten like mange). I manuskriptet *Midnight Sun* kommer det frem at Edward har tatt medisinerutdannelse flere ganger,

18 <http://www.seher.no/874754/robert-pattinson-ble-bedt-om-aa-bite-en-baby>

snakker flere språk flytende og at han i tillegg er utdannet både innen kunst og musikk (Meyer, 2008). Når han som vampyr i tillegg er supersterk, atletisk og sportslig, innehar han som person omtrent alle kvaliteter som en jente kan finne attraktive. Han blir dermed et godt egnet objekt for dagdrømming.

Twilights popularitet kan forklares med at unge jenter trenger disse idealene for å utvikle en sans for hva et kjærlighetsforhold er, og gutter på samme alder er ofte senere utviklet enn jentene. Derfor retter jentene sin oppmerksomhet mot eldre gutter. Disse er til gjengjeld ofte «bare opptatt av en ting», og det er dermed tryggere å rette oppmerksomheten mot mer uoppnåelige objekter eller idoler: Ganetz (1995, som referert i Karniol 2001:62) «labels him 'the idol' and claims that he functions as the practice object on which to test new exciting feelings; the idol thus fulfills an important function because he represents a love-object that entails no risk and no responsibilities.».

Edward blir, som hovedperson i boken, fremstilt som en kjendis. Det at han fremstilles som perfekt, gjør at han er lettere å forestille seg som partner for unge jenter som ikke alle har en sterk formening om hvem eller hva de egentlig er på utkikk etter i et kjærlighetsforhold. I motsetning til andre bøker som omhandler tenåringskjærlighet, fremstilles også Edward som en gentleman. Han er ikke på utkikk etter et seksuelt forhold, kun et romantisk. Dette gjør at han blir lettere for unge jenter å se for seg som en eventuell partner, siden seksualitet gjerne er noe de ikke har tatt stilling til enda. For fans som er litt eldre, blir han et glansbilde av hva en eventuell partner kan gjøre. Han representerer status og penger, og han er oppmerksomheten selv i forhold til partneren sin. Dette gjør at det blir lett å overse de sidene av forholdet mellom Bella og Edward som har fått kritikerne til å reagere.

Kjønnsrollemønster og feminisme i *Twilight*

Twilight har blitt kritisert for å ha et kjønnsrollemønster som er svært gammeldags. Bøkene legger vekt på kvinnen som det svake kjønn og på mannen som problemløser. Man kan si at sammenligninger med Jane Austen og *Romeo og Julie* er berettiget i denne sammenheng. På den annen side må det nevnes at selv om forfatteren sier at hun har Jane Austen som sitt store forbilde er det kun romantikken som lik. Jane Austen var i forhold til sin tid nemlig banebrytende ved at hun lot sine kvinnelige protagonister tenke for seg selv og være forholdsvis selvstendig (selvfølgelig

innen tidsepokens krav). Hennes bøker regnes da også av noen innunder feministisk litteratur fra det 19-århundre (Kirkham, 1997). Det kan også sies at om kjønnsrollemønsteret er tradisjonelt i Jane Austens bøker så er det fordi hun skriver om sin samtid. *Twilight* kan ikke påberope seg det. Forfatteren sier at Edward som karakter er gammeldags, og derfor har slike holdninger. Man kan jo diskutere hvorvidt dette er holdbart, han lever tross alt i vår verden. Burde han ikke da ha utviklet seg videre? Uansett blir fansene påvirket av bøkene og blir de da påvirket til å se på dette mønsteret som bedre enn et feministisk mønster?

Jeg spurte informantene mine om hva de så på som feminisme, og om de synes Bella var feminist. Jeg spurte også om de så på Bella og Edward som likestilte i forholdet sitt og det samme om Jacob og Bella. Svarene jeg fikk varierte ganske mye. Flere av informantene var usikre på hva feminisme betydde, mens andre kom med svar som viste at de egentlig ikke hadde skjønt spørsmålet:

Feminisme? Ja...Jeg er jo lolita, da så, da blir det vel lolita og decora da. Cosplayere¹⁹ er også veldig feminint! Og manba!²⁰ Feminisme er viktig i verdagen for jenter. Vi må være stolte over at vi er jenter, og gjøre det beste ut av denne fantastiske situasjonen, som å bruke manba-sminke, være lolita og decora, eller en cosplayer (Lene),

«Feminisme for meg er å klare å oppnå de mål man setter seg, selv om det ikke helt i tråd med det offisielle kvinnesyn» (Jorunn), «Feminisme er jo viktig og viktig. Jeg er hardt imot at det skal være ulikt for kvinner og menn, men ikke for mye av et heller. Det skal være likt fordelt, ingen skal ha fordeler, ingen skal ha ulemper. Uheldigvis er det jo mye av dette i verden da» (Hilde).

vet ikke helt hvordan jeg skal sette ord på hva feminisme betyr for meg. Jeg er opptatt av at det ikke skal være kjønnsforskjeller og at kvinner skal ha like mye rettigheter som menn. Jeg synes at det ikke skal være noen forskjell på hva som er «typisk» for kvinner og hva som er 'typisk' for menn. En gutt kan gå med rosa klær, like mye som en jente kan bli mekaniker. Synes for eksempel at det er ganske morsomt å se og høre om gutter som elsker twilight filmene og bøkene. Det er slikt jeg synes er godt, at gutter tør å stå frem å si de faktisk elsker noe som liksom skal være 'typisk jenter'. Sånt betyr mye for meg og fanger oppmerksomheten (Mona).

¹⁹ En cosplayer er en som kler seg ut som en karakter fra en tegneserie, i hovedsak japansk anime.

²⁰ Manba er en annen japansk inspirert klesstil. Kjenetegnes av veldig brun hud med mye hvit øyesminke og hvite lepper og neon hårfarge.

I forhold til de fleste svarene, er det få som svarer noe dypere enn det som går på overfladiske ting som utseende og interesser. I forhold til feminisme, er det få som ser på feminisme som noe annet enn utligning av kjønnene. Få av informantene ser forbindelsen til *Twilight*. Det er bare en som nevner hvordan Edward er overbeskyttende overfor Bella som eksempel, og at dette kan være en del av et ujevnt fordelt kjønnsrollemønster: «Stå på egne bein og si det man mener, frihet. Bella blir litt fanget av både Edward som er overbeskyttende og av Jacob som vil isolere henne helt bort fra vampyrer» (Frida). Ved direkte spørsmål svarer Jorunn på hvordan boken er:

Ut fra mitt syn på feminisme vil jeg vel kanskje si at Bella er feminist ja.... Hun vet hva hun vil ha, og gir seg ikke før hun får det. Hun er sterk nok til å stå på sine krav og ønsker, til tross for at det er mange og mye som er imot det. Ut fra den vanlige oppfattelsen av hva feminisme er vil jeg vel ikke si hun er det. Ut fra vanlig kvinnesyn blir hun vel kanskje sett på som litt svak, fordi hun gir etter for de følelsene han gir henne, uten å tenke på hverken seg selv, familie, venner eller omgivelsene.

Det Jorunn kaller sitt syn på feminisme er en del av det som McRobbie (2001) og Gill snakker om som postfeminisme. Det er også det som Stephenie Meyer legger til grunn for Bellas handlinger:

When I hear or read theories about Bella being an anti-feminist character, those theories are usually predicated on her choices. [...] In my own *opinion* (key word), the foundation of feminism is this: being able to choose. The core of anti-feminism is, conversely, telling a woman she can't do something solely because she's a woman—taking any choice away from her specifically because of her gender. [...] it wasn't a phase she was going to grow out of. So I don't have issues with her choice. She's a strong person who goes after what she wants with persistence and determination (stepheniemeyer.com).

Så selv om Jorunn tydeligvis vet hva som egentlig er regnet som feminisme, så er det ikke det hun ser på som viktig. Hun ser på det å kunne velge selv, uavhengig av hvordan det blir sett på, som viktigere enn likestilling mellom kjønnene. Eller at valgfrihet er det samme som likestilling. En annen av informantene, Nina, sier dette om feminisme:

Det å kalle seg feminist i dag er for meg knyttet en del fordommer til, men jeg kan jo si at jeg synes det er viktig å stille seg sterk og få respekt som kvinne. Sexsymbol og jomfru i nød eller ikke, det er opptil en hver kvinne å bestemme hva man vil gjøre med livet (og kroppen) sin, respekt burde man få for det. Ikke alt er et produkt av de onde mannfolka, det er også viktig å tenke på!

Her kommer det frem at hun ser på feminisme på samme måte som mange av motstanderne av feminisme. De som tror at alle feminister hater menn. Dette er nok en av grunnene til utviklingen av postfeminismen slik vi ser den i dag, ved å kun fokusere på valgmuligheter så tar man bort noe av det «farlige» ved feminismen. Så lenge man gjør hva man selv ønsker og vil er man likestilt, uavhengig av hva man velger.

Kjønnsrollemønsteret som kommer frem i boken har som sagt blitt kritisert for å være for konservativt og tradisjonelt. Eksempler på dette er elementer som Christian-Smith nevner som er felles for kjærlighetsromaner, som forskjellen mellom kvinners og menns arbeid. Menns arbeid er vesentlig viktigere enn kvinners arbeid. Kvinners deltagelse i arbeidslivet blir sjelden vektlagt eller nevnt, med mindre det er viktig for å drive historien fremover. Det er forskjeller mellom hvite jenter og fargede jenter i bøkene, det er kun de hvite jentene som aldri eller sjelden arbeider (1990:71-79).

I *Twilight* er hovedpersonene for det meste skoleungdom, men det er andre personer i bøkene som vi kan nevne. I bøkene spesifiseres det hvilke yrker både Charlie Swan og Carlisle Cullen har, det kommer også frem hva Phil, Bellas stefar gjør på.²¹ Alle disse yrkene blir faktisk omtalt i en viss detalj, så de er tydelig regnet som viktige. Det som derimot ikke kommer frem i det hele tatt er hva de kvinnelige voksne i bøkene gjør. Verken Bellas eller Edwards mor blir omtalt som noe annet enn kvinner som lydige følger etter mennene i sine liv. Renee, Bellas mor, er et spesielt godt eksempel på dette; Grunnen til at Bella flytter til Forks og faren er for at Renee skal kunne reise rundt med Phil i hans mange og stadig skiftende jobber. Moren til Bella er dermed et (synes mange) negativt forbilde for Bella, på den måten at hun viser at det er ikke nødvendig å ha sin egen jobb så lenge en har en mann som kan forsørge en. Det skal sies at Bella jobber. Hun har en liten ekstrajobb i en butikk, og går på denne måten mot de holdningene som den «eldre» generasjonen i boken innehar. Om dette er lagt opp slik for at Bella skal fremstå som en mer moderne heltinne, vites ikke, men det kan nesten virke slik. Hun beholder uansett ikke jobben lenger enn til bok tre. I den siste boken

²¹ Charlie er Sheriff i byen Forks, Carlisle er byens lege. Phil spiller og trener baseball i amerikansk minor league (Meyer 2005).

gifter hun seg og vil dermed ikke ha behov for å jobbe mer, resten av livet (eller evigheten om en vil).

Det kan også nevnes at i bøkene er det kun jenter som lager mat, mennene blir sett på som komplett udugelige i så henseende. Charlie, Bellas far, har ikke spist hjemme siden moren til Bella forlot ham, og det er flere eksempler i boken på hvor hjelpsløs han er når det kommer til kjøkkentjeneste. Edward kan heller ikke lage mat, men dette er kanskje bedre forklart ved at han ikke har behov for å lære seg dette. I indianerreservatet spiser varulvgjengen de fleste måltidene sine hos mødre og kjærester.

Hvis vi ser på Bella som et uttrykk for den postfeministiske tradisjonen, så er det få faktorer som kan tilsi at boken er en del av denne. Personlig heller jeg mot å være enig med dem som sier at bøkene er anti-feministiske og undertrykkende mot kvinner. Som eksempel kan nevnes at Bella ikke er så opptatt av hvordan hun ser ut, men hun er veldig opptatt av hvordan hun blir oppfattet av sin kjære Edward. Nå kan man selvsagt argumentere for at alle som har vært forelsket en gang vet hvor opptatt man blir av hvordan den andre personen oppfatter en. Dette blir brukt som en drivkraft for å få historien til å bevege seg fremover.

Også forskjellene mellom Bellas ønsker og Edwards ønsker kan trekkes fram. I utgangspunktet ønsker ikke Bella å gifte seg i det hele tatt. Hun er en nokså normal attenåring, og stifting av familie og giftermål er ting som hører fremtiden til. Edward på sin side er over hundre år gammel og en riktig gammeldags herremann. Han kan ikke tenke seg et liv uten å gifte seg, og bruker mye tid i bøkene på å presse Bella inn i ekteskapet. For å oppnå det han vil, benytter han seg av flere utpressingsteknikker, hvorav sex er den største. For Bella er tenåring og absolutt styrt av sine hormoner, og dette utnytter Edward til det siste. Han regelrett tvinger henne inn i ekteskapet. Og ikke nok med det; når de da først endelig er gift og har samleie, mister han kontrollen slik at Bella våkner opp dagen etterpå dekket av blåmerker. Bella er så forelsket og uerfaren at hun ikke vet bedre og tror det er slik det skal være. Hun prøver derfor å skjule merkene for sin ektefelle, det kunne jo være at han ble sint hvis han så hvordan det har gått. Et typisk eksempel på et forhold hvor maktfordelingen er skjevt fordelt.

Bella ikler seg offerrollen som om den er noe å være stolt av, og budskapet som sendes ut til leserne, er ikke nødvendigvis sunt. Her er det tydelig om å gjøre å holde på sin elskede uansett hvordan han oppfører seg og hva han gjør mot deg. For det er dette bøkene dreier seg om. Hvordan Bella ser på sitt forhold til Edward og hva hun kan gjøre for å holde på ham.

Han på sin side kontrollerer hennes bevegelser ned til den minste grad. Dette kommer frem i

den første boken hvor det viser seg at Edward har vært inne på rommet til Bella hver natt i mange måneder og bare sett på henne. Mange jenter synes dette er romantisk, men jeg vil påpeke at hadde dette skjedd i det virkelige livet hadde mannen blitt anmeldt for overgrep i form av innbrudd og forfølgelse. Dette er noe av det kritikerne har reagert på, at en person med et så forskrudd handlingsmønster kan bli fremstillet som toppen av det romantiske. Som Christine Seifert (2008) påpeker, er det tydelig at han er litt av en psykopat. Hans handlinger og tanker kommer tydelig frem i den utgitte boken *Midnight Sun*. Boken ligger tilgjengelig for alle som vil på nettsiden til Stephenie Meyer. I boken blir historien i den første boken, *Twilight*, fortalt på nytt, men fra Edwards perspektiv. Og hvilket perspektiv. Han er ingen enkel mann, unnskyld vampyr, å ha med å gjøre. Jeg er heller ikke sikker på om jeg vil kalle hans følelser overfor Bella for kjærlighet, heller et behov for noen å kontrollere. En liten frøken som kontinuerlig må reddes av ham og dermed underbygger hans selvfølelse som den store og sterke mannen.

Det er dette som har fått feminister over hele verden til å angripe bøkene. For selv om historien kan sammenlignes med eksempler på postfeministisk litteratur, som beskrevet av McRobbie (2001); Hvordan heltinnen går fra å være lykkelig som selvstendig til å innse at det eneste hun mangler for å bli lykkelig er det tradisjonelle familielivet. Det som bryter med dette er holdningene til Edward og at Bella bare godtar alt han gjør og sier. Dette er en anti-feministisk holdning, en tilbakeførsel til tidligere tider og kjønnsrollemønster. Dermed kan man si at bøkene bryter med postfeminismen og kan ikke regnes som et eksempel på dette. Det faktum at tusenvis av tenåringer leser bøkene og ønsker seg et tilsvarende forhold er ganske skremmende. For leserne er ikke bevisst den holdningen som blir lagt til grunn her. De ser på forholdet mellom Bella og Edward som toppen av romantikk og en rosa ønskedrøm. Som mine informanter sier:

Etter å ha lest alle bøkene hundre ganger, var det veldig vanskelig for meg å forestille meg en gutt som var like perfekt som hovedkarakteren. Derfor trodde jeg det ville være umulig å finne en som passet meg fordi ingen kom til å være han. Hvordan jeg ser på kjærligheten og romantikk har derfor forandret seg etter disse bøkene. Allikevel klarte jeg å finne en helt perfekt kjæreste selv (Isa).

Slik forholdet mellom Edward og Bella blir fremstilt gjør at jeg krever mer av kjæresten, mer romantikk, være mer som en gentleman. Edward har blitt et slags 'bilde' av 'den perfekte mann' hvordan man skal oppføre seg og gjøre ting, og hva man skal si til en jente (Frida).

Men når jeg spør dem hvordan de synes det bør være i et forhold svarer de dette:

Jeg synes man skal behandle hverandre med respekt og forståelse. Det er likt for begge parter. Det er viktig at man kan stole på hverandre, at man kan le og ha det gøy sammen og at man kan løse problemer som oppstår sammen. Gutter har en litt mer beskyttende rolle ovenfor jenter (Frida).

Jeg syns at man i et kjærlighetsforhold skal ta hensyn til hverandre. Man skal både gi og ta, og inngå noen kompromisser. Og det bør ikke være forskjeller mellom jenter og gutter, da blir det skjevt. Da er det alltid en som får mer enn den andre (Jorunn).

Disse jentene mener altså at forholdet mellom Edward og Bella er toppen av romantikk, men ser ikke selv at dette blir en motsigelse i forhold til hvordan de selv ønsker et godt forhold skal være. Som fans er de nok ikke av de mest kritiske, og dette kan nok være noe av grunnen til at de ikke ser motsigelsene.

Jeg tolker det også til at alder spiller en rolle her. De yngste av mine informanter hadde ikke så sterke formeninger om hva romantikk betydde for dem, som en av dem sa: «Romantik? Jeg aner ikke, egentlig føler jeg meg litt for ung til å tenke på slik enda. Haha. Har i alle fall ikke tenkt så mye på det. Men jeg vil finne min Edward en dag» (Anna). Det Anna her sier stemmer godt overens med de andre yngre informantene som heller ikke helt visste hva dette betydde for dem. Når de da i tillegg ikke har en helt klar formening om hva feminisme egentlig er, som Anna sier: «Øhhh. HVA ER DET? HAHA!», kan dette kanskje forklare den overveldende tenåringsresponsen bøkene har fått. Jo mindre kritisk man stiller seg til bøkene, jo lettere er det å overse alt som kan tolkes negativt og som kan «skurre» litt for andre lesere.

Yngre lesere vil gjerne bare se den rosa skyen av forelskelse som blir beskrevet i boken. For det klarer Stephenie Meyer godt, noe som kanskje er en av årsakene til at bøkene er så populære. Forfatteren forteller om en tenåringsforelskelse på en ganske troverdig måte, hvordan verden bare stopper og det kun er deg og objektet for din forelskelse igjen i hele verden. Ingen andre spiller noen rolle, og ingen kan komme inn i denne boblen. Det som gjør at Bella skiller seg fra andre tenåringer i denne sammenhengen er kanskje intensiteten i hennes følelser for Edward. Hun setter virkelig alt annet i livet på hold. Hun dropper venner, familie og skole, alt annet blir uviktig. Og når Edward forlater henne i bok to, *New Moon*, går hun inn i en flere måneder lang depresjon.

Selvfølgelig er kjærlighetssorg en sterk og vond følelse, og den er kanskje enda verre for tenåringer, men for de fleste så går det over etter en stund. Bellas kjærlighetssorg går ikke over, den bare ligger der og forstyrrer alt i livet hennes. Kjærlighetssorgen blir det viktigste. Bella bruker all sin tid på å pleie selve sorgen på en slik måte at den ikke skal forsvinne, noe som slett ikke er et sunnhetstegn. Dette er derimot lett å overse i den overliggende historien: Vil Bella bli sammen med Jacob, eller vil Edward komme tilbake?

Kjærlighetsromanen Twilight

Historien i *Twilight* er bygget opp rundt romansen mellom Bella og Edward. Historien er bygget opp som en ganske typisk kjærlighetsroman. Stephenie Meyer har selv sagt at hun var mer inspirert av gamle kjærlighetsromaner som *Stormfulle Høyder*²² og *Fornuft og Følelser*²³. Som nevnt tidligere sier hun selv at hun aldri hadde lest en vampyrroman før hun skrev *Twilight*, og derfor ikke hadde noen anelse om hvilke «regler» som gjaldt for vampyrsjangeren. Dette kommer da også tydelig frem ved en grundig analyse av romanene hennes. Det er hele tiden kjærlighetshistorien som er det viktigste. Historien inneholder nesten alle elementene som er typisk for sjangeren.

Informantene mine hadde dette å si om hva som var romantikk for dem: «Romantikk er når du møter drømmegutten, og han bryr seg om deg, og er en venn også. Som tar vare på det dere har sammen, og ikke bare har deg for å ha en status»(Lene), «Romantikk er noe som ikke kan forklares. Det er en helt fantastisk følelse en får for en annen person som en ikke kan forklare selv. Å vite at noen elsker deg høyere enn selve livet betyr veldig mye»(Isa) og «Og ha omtanke for hverandre, gjøre noe for hverandre som den andre part setter utrolig pris på. Omtanke, støtte hverandre. Og som jente så ønsker jeg jo å ha en partner som ordner opp i hverdagen, sier at alt ordner seg når du føler at verden raser sammen rundt deg.....»(Eli). De fleste av dem har med andre ord et standardsyn på hva som er romantikk.

De fleste av mine informanter var ikke så opptatt av vampyrdelen. De var mest opptatt av det romantiske i bøkene: «Jeg tror jeg liker *Twilight* mer pga historien, trekant-dramaet, romantikken osv.»(Dina),

Jeg tenker karakterene i boken som bare karakterer, ikke vampyrer. Jeg tenker ikke så mye

22 Emily Brontë, 1847

23 Jane Austen, 1811

over det når jeg leser eller ser filmene. Jeg er mer inn i handlingen. Men det som er fasinerende er at det på en måte er en "forbudt" kjærlighet mellom Bella og Edward. Og det at han da er en vampyr, som forelsker seg i noe som egentlig skulle vært sitt "bytte" gjør historien ganske så fasinerende og sterkt. Det viser på en måte at ekte kjærlighet overvinner alt (Mona).

Så når jeg spør om hva det er som gjør kjærligheten i *Twilight* så spesiell, så er dette noen av forklaringene jeg får: «Jeg liker best den delen hvor hun kjemper med å ta et valg mellom Jacob og Edward, fordi hun elsker begge. Det er veldig lett å kjenne seg igjen i fortellingen. Jeg liker at det er romantikk, men også drama inne i bildet, slik at ikke historien blir for kjedelig» (Dina),

Igjen må jeg svare kjærligheten mellom Edward og Bella og alle de hindrene de har for å få hverandre. Den uforbeholdne kjærligheten som Edward har for Bella, det er vel den kjærlighet vi alle jakter etter. Det får meg til å husketilbake til hvordan jeg følte det i begynnelsen av forholdet til min mann. Det gir meg tro på den ultimate kjærligheten (Eli).

Twilight har visse tydelig kraftige kort å spille med "vanlige" kjærlighetshistorier ikke har ("den forbudte frukt", evighetsløftet) som vel kan gi en fordel i hvor intensiv kjærligheten kan bli, og som er vanskelige å se bort ifra om man vil sammenlikne. Dette, Edwards fordel i det jeg sa om vampyrer sist gang, og hvordan Stephenie har gjort det så Bella og Edward passer som to puslepillbrikker med hverandre (vi kan vel innrømme førstnevnte ikke er den tradisjonelle heltinnen en gang for alle), gjør at historien har muligheten til å overse et prospekt om å ende i en bitter skilsmisse over en dum krangel om huslån (som kunne vært virkeligheten mellom to mennesker) (Nina).

Måten jentene snakker om bøkene på gir inntrykk av at de føler at der er en viss realisme. Det skal sies at både lokasjoner og indianermyter som brukes i boken er ekte, her har forfatteren faktisk gjort godt og grundig forarbeide. Dette igjen øker realismen i historien, og gjør nok sitt til at historien kan virke mer realistisk for jentene. Men siden den virker så ekte, hvordan vil den da påvirke dem i deres daglige liv? Vil ikke dette gjøre noe med hvordan de så ser på kjærlighet og sex? Som Janice Radway (1991) sier:

[...] the group's equally insistent emphasis on the romance's capacity to instruct them about the history and geography suggests that they also believe that the universe of the romantic fantasy is somehow congruent, if not continuous, with the one they inhabit. One has to wonder, then, how much of the romance's conservative ideology about the nature of womanhood is inadvertently «learned» during the reading process and generalized as normal, natural, female development in the real world (:186).

Eller som Nina sier: «Likevel hadde det heller ikke vært noe underholdning i perfektjonisme, vi trenger spor av realitet, problemer å kjenne oss igjen i». Mona sier det også veldig greit:

Stephenie Meyer får virkelig frem historien på en levende måte, som ingen andre bøker har gjort. Jeg ser for meg alt og man lever seg så inn i Bellas tanker og handlinger at jeg enkelte ganger føler det samme det faktisk står at Bella føler. (for eksempel kjærlighet, sorg, lykke og redsel) Man kommer inn i en verden som er så uvirkelig, men likevel er den verden noe jeg tror mange ville hatt. Jeg liker at selv om det er overnaturlige momenter i historien, så får Stephenie Meyer likevel handlingen til å virke logisk og realistisk.

Og det er mye regler og koder i kjærlighetsromaner. Bøkene følger som regel ganske faste mønstre, og det er en del elementer som ofte er til stede. *Twilight* følger de fleste av disse, og er dermed et eksempel på en ganske typisk kjærlighetsroman for ungdom.

«A typical form of feminine power involves 'scanning'. Girlfriends constantly search boyfriends' remarks for hidden meanings and intentions in order to acquire the information they need to act in a manner befitting the situation» (Christian-Smith 1990:26). Som sitatet her sier så følger *Twilight* normen ganske godt, og Bella er et praktisk eksempel på en som benytter seg av denne teknikken. Hun prøver å lese Edward hele tiden, for å se hvordan han synes hun oppfører seg. Siden forfatteren bruker øynene til Edward som referansepunkt, er det ofte slik Bella scanner ham også: «I watched as his golden eyes grew perceptibly darker day by day. But in class I gave no more notice that he existed than he showed toward me. I was miserable» (Meyer 2005:70). Det er i det hele tatt mange referanser til Edwards øyne i bøkene, også noe som har blitt kritisert. Kritikerne synes gjerne at forfatteren gjentar seg selv mye, og at det dessuten gjør persongalleriet enda flatere når man kun tenker på utseende og da spesielt en del av dette utseendet.

I forhold til utseende er Bella en typisk heltinne i en kjærlighetsroman. Hun er generelt misfornøyd

med hvordan hun ser ut, og hun skjønner ikke hvordan en gutt vil kunne like henne slik som hun er. Hun gjør derfor alt hun kan for å få Edward til å like henne (Christian-Smith 1990:46-48). For hvordan kan en som er så overnaturlig vakker i det hele tatt se på henne: «I wasn't interested. And he was. Interesting... and brilliant... and mysterious... and perfect... and beautiful...»(Meyer 2005:79). Eller som Lene sier:

Hun bryr seg ikke om hvordan hun ser ut. Jeg er ingen snobb og kjøper klær bare 2-3 ganger i året, men selv jeg synes at hun kler seg som en mann! Hun er jo så pen at hun hadde sett kjempe fin ut i vanlige jenteklær- Hun leker også veslevoksen, og klager over hvor tragisk hun er i forhold til Edward.

Og selv om Bella fremstår som en som ikke er så veldig opptatt av hvordan hun går kledd eller hvordan hun ser ut til å begynne med, blir hun mye mer oppmerksom på dette med en gang Edward viser henne litt interesse. Edwards familie er, som det blir påpekt ved flere anledninger, både vakre og velkledde, gjerne i designerklær. Edwards «søster» Alice bruker da også mye tid på å få Bella til å bli mer opptatt av hvordan hun ser ut, ved å stadig ha «make-overs» og handleturer med henne.

I den siste boken, *Breaking Dawn*, forandrer histoien seg. Bella og Edward gifter seg, og med ekteskapet kommer sex mer inn i bildet. Bella blir gravid, en graviditet som til slutt dreper henne. Selv om Edward er i stand til å gjøre henne til vampyr i denne situasjonen, og hun dermed blir reddet, kan man i lys av tidligere studier av kjærlighetsromaner se på døden som en straff for at man har hatt sex. Det er slik det blir fremstilt i tidligere bøker i sjangeren. At Bella blir vampyr signaliserer også at ved å bli gravid og få barn så forandrer man seg så mye at man kommer ut på andre siden som et helt nytt menneske. Det er i det hele tatt veldig mye underliggende symbolikk og moral i *Breaking Dawn*, og det kan virke som informantene mine ikke ser dette. De ser stort sett kun kjærlighetshistorien i boken, om enn litt mer romantisk enn det en kan få i virkeligheten: «Det finnes jo romantisk kjærlighet, men kanskje ikke så perfekt som i *Twilight*. Det er kanskje for perfekt, selv om det er litt "drama" med Edward og Jacob»(Grete), eller som Nina sier:

Kjærligheten i bøker og filmer har friheten i fiksjon og oppdiktning. Her kan ting fremstilles søtere og lykkeligere enn det kanskje burde være for publikums underholdning. Man har ingen slik redigeringsmulighet i virkeligheten, og man må huske på at alt ikke er like problemfritt som på film.

Oppsummering og konklusjon

Denne teksten har prøvd å belyse romantikken i bok- og filmserien *Twilight*, først fra et teoretisk standpunkt, og så fra fansens synspunkt.

Serien har måttet tåle mye kritikk, fra mange forskjellige hold. Litteraturkritikerne kaller boken en kioskroman og mener den mangler gode litterære kvaliteter. Boken gjentar seg for mye, det er for mange klisjeer og urealistiske scenarier. Feministene har skreket om en serie med et kvinnesyn som hadde passet bedre i det forrige århundre, og at den slags påvirkning på tenåringene ikke er noe de vil ha.

Alle disse aspektene har jeg prøvd å legge frem i teksten og forklare, både i forhold til hvordan sjangerreglene er og symbolikken i bøkene.

Det er et gammeldags kvinnesyn som kommer frem i bøkene. Dette er til gjengjeld typisk for bøker innenfor sjangeren kjærlighetsromaner. Kjærlighetsromaner av typen Harlequin er ofte satt i fortiden, da klær og rikdom og det å finne seg en mann var det største en kvinne kunne oppnå. Disse bøkene har dermed et mer tradisjonelt syn på maktfordelingen i et kjærlighetsforhold, og *Twilight* er i så måte et helt greit eksemplar av denne type tekst. Den viser bildet av mannen som den store sterke, og en kvinne som gjør alt for å holde på mannen, både på grunn av status og på grunn av mannen fungerer som en beskyttelse for henne.

Informantene mine synes ikke at dette var tilfelle, de så kun en vakker kjærlighetshistorie, ikke noe annet. Når de ble spurt om hvordan de selv synes et forhold burde være svarte de derimot mer moderne. De mente at maktforholdet burde være jevnere fordelt i et kjærlighetsforhold, uten forskjell mellom kjønnene. Det interessante her er at de ikke selv ser det selvmotsigende i dette, ved å ønske seg et tilsvarende forhold som Bella og Edward har i *Twilight* og samtidig si at i et forhold bør partene være likestilte. Bøkene bærer preg av å være inspirert av gammelmodige kjærlighetsromaner heller enn vampyrromaner. Ellers bryter de ikke noe særlig med stilen til den typiske kjærlighetsromanen; protagonistene oppfører seg slik det sømmer seg, jenten ser på gutten som den reddende prinsen som skal ta vare på henne, språket er repeterende (slik som leserne gjerne setter pris på). Klisjeer og beskrivende språk er ofte brukt, noe som gjør at leserne har lettere for å tro på selve historien.

Vampyrlitteraturen som sjanger kan man regne tilbake til 1800-tallet. Mytene om vampyrer

stammer mye lenger tilbake i tid. Det har vært myter om tilsvarende vesen helt tilbake til de gamle grekerne. Det er en sjanger med lange tradisjoner, og dermed også mange regler. I forhold til vampyrsjangeren bryter serien med de tradisjonelle reglene. Dette er i og for seg ikke noe nytt, sjangeren har forandret seg mye fra de første bøkene er gitt ut til nåtiden. Det boken derimot har gjort er at den har banet vei for mange nye vampyrbøker og serier. Dermed kan man vel si at *Twilight* har vært med på å sette en ny standard på hvordan en vampyrhistorie skal være. Forfatteren sier selv at hun ikke tenkte over dette, hun ville bare skrive en kjærlighetshistorie. Det kan dermed se ut som om vampyrer har forandret seg fra å være farlige monstre til mer humane monstre, noe også Höglund (2010) har tatt for seg i sin doktoravhandling. Hun mener vampyrene har forandret seg som en respons på hva som er viktig i samfunnet i dag. Dermed er det vampyrer som holder seg selv igjen og viser selvdisciplin som er det siste nye. De blir et overdrevet bilde på hva som regnes som viktig for oss i samfunnet, nemlig selvdisciplin og selvkontroll spesielt i forhold til hva vi spiser. Dermed kan man si at *Twilight* som vampyrbok bare føyer seg inn i en rekke forandringer som skjer i denne sjangeren når samfunnet forandrer seg.

Informantene mine var ikke per se så opptatt av vampyrer. Noen syntes de var kule og spennende, flere syntes de fungerte som en bakgrunn for kjærlighetshistorien, da evig kjærlighet faktisk blir en realitet på grunn av vampyrenes udødelighet. Jeg har tolket svarene deres dit hen at de fleste av dem ser på vampyrene som den ultimate «bad boy», noe de finner spennende og tiltrekkende. De er slemme, men de har selvkontroll nok til å holde igjen. Dermed blir det liggende noe farlig og spennende å ulme under overflaten, noe som igjen gir en ekstra dimensjon i karakterene.

Feminister over hele verden har kritisert serien for å være undertrykkende og lite kvinnevennlig. Det er elementer i bøkene som definitivt hører en annen tidsalder til, men som blir begrunnet med at når protagonisten er over hundre år så er det hans originale miljø som setter seg hos ham. Han er et resultat av den verdenen han vokste opp i. At forfatteren derimot benytter seg av slike grep for å skrive en historie er det mange som mener har med det faktum at hun selv er mormon. Verdisynet hennes skinner gjennom. Dette kan godt være riktig, det er ofte slik at en forfatter bruker av egne erfaringer når de skriver en bok. Informantene mine virker ikke som de legger spesielt merke til dette. Noen innrømmer gjerne at de har fått litt andre forventninger til hva en eventuell partner skal være, men mener selv ikke at de nye forventningene er urealistiske.

Som fans er informantene mine aktive på Internett. Dette sier de selv har gitt dem nye venner som har samme interessene som dem selv. De føler at de er en del av noe større, noe som er

helt i tråd med funn i tidligere fanstudier. Jeg har argumentert for at twilightfansene gjerne ikke holder på så lenge som fans, generelt av flere grunner: Det er et fjortisfenomen, man vokser det til en viss grad gjerne av seg, og siden det er begrenset med utviklingsmuligheter innad i twilightuniverset, vil dette føre til at flere faller fra fanskaren enn i andre serier som har større potensiale til å utvikle ekstramateriale. Selv om flere av mine informanter bruker *Twilight* som referansepunkt i daglige gjøremål, mener jeg at de sannsynligvis vil slutte med dette etter en stund. Jeg begrunner dette med at de fleste av informantene er i tenårene og da opplever man gjerne alt litt sterkere og større. Jo eldre man blir jo mer leser man gjerne tekster på en forhandlende måte siden man har et større register av erfaringer å trekke veksler på. Dermed blir man en mer kritisk leser. Jeg begrunner dette også i at utviklingen på internettsidene og fanforumene jeg har fulgt har bremsset kraftig opp i løpet av året. Dette selv om den siste filmen ikke er gitt ut enda. Jeg tror at fansene blir litt mett av historien siden den ikke fortsetter eller utvikler seg til noe mer.

Alle mine informantene er jenter, så jeg har ikke fått sett på om det er noen forskjeller mellom kjønnene i forhold til funnene. Det er flest jenter som er fans av *Twilight*, det er nok derfor ingen gutter har tatt kontakt. Både demografisk og aldersmessig er informantene mine godt spredd. Jeg mener derfor at jeg har fått god dybde i funnene mine.

I forhold til hvordan informantene mine selv ser på kjærlighet er det ganske lite som skiller dem aldersmessig. Selv om noen av informantene ikke har noen formening om hvordan det er å være i et kjærlighetsforhold, virker det som om de er ganske gjennomtenkte i forhold til hva de er ute etter. De eldre informantene som er i et forhold sier at de kanskje er begynt å legge mer vekt på romantikken etter at de leste bøkene, men at de ikke føler at de selv har forandret seg. De begrunner dette i at de mener *Twilight* er toppen av romantikk, og det er høyst urealistisk å trakte etter så romantiske forhold. Av de yngre virker det som om dette er noe de kan dagdrømme om, og på denne måten utvikle bredden av følelsene sine. Dette er i tråd med det som er gjort av tidligere undersøkelser på romantiske historier.

Så selv om bøkene er feministers mareritt, har de en kjerne i seg som stemmer overens med de studier som er gjort i forhold til unge jenters seksuelle oppvåkning. Jenter som leser kjærlighetsromaner for ungdom bruker bøkene ubevisst, til å orientere seg inn i voksenverdenen. De lærer på denne måten koder i forhold til det andre kjønn og også i forhold til vennskap med jevnaldrende. Bøkene inneholder mange koder som de tar med seg videre ut i det virkelige livet.

Hvilke romantiske ideer har *Twilight*? Her er en liste over de viktigste punktene jeg har kommet frem til:

1. De setter kjærligheten over alt annet.
2. Finner du en som er villig til å elske deg, bør du gjøre det du kan for å holde på denne personen.
3. Selv om det innebærer at du må dø, det gjør det bare enda mer romantisk. Evig kjærighet er viktig.
4. Om du må svelge et par kameler i forhold til dine egne ønsker for å holde på drømmemannen, er det verdt det.
5. Ingen drømmemann er bedre enn en vampyr, de er supermennesker.
6. Ingen sex før ekteskapet

Så hvordan ser fansene på disse punktene? De sluker bøkene, og ønsker seg gjerne tilsvarende kjærlighetsliv. Om de hadde blitt værende i et slikt forhold, er noe helt annet, siden alle informantene mener at det bør være likestilling i kjærlighetsforhold. De mener at ingen har mer makt enn den andre. De fleste av dem ser ikke dualismen i dette, mens andre igjen argumenter for at Bella gjør et selvstendig valg og dermed er det likhet i forholdet. Det jeg kan si er at romantikk er noe alle informantene ønsker seg, og en oppmerksom og beskyttende kjæreste. Så får det vel være opp til hver enkelt hvor de setter grensen på hva som er beskyttelse og hva som er overbeskyttelse. For å summere det så bruker jeg ordene til en av informantene mine, Nina:

Men så er det nå også akkurat det vi elsker ved disse bøkene, som har gjort at hundretusenvis av jenter verden over faller for Edward Cullens føtter. Det er drømmen, forestillingen, fantasien. Historien om evig kjærighet :p

Litteratur

- Alters, Diane F. (2007) *The Other Side of Fandom: Anti-Fans, Non-Fans and the Hurts of History* i J. Gray, C. Sanvoss & C.L. Harrington red. *Fandom. Identities and Communities in a Mediated World* s. 344-348 New York, NYU Press,
- Austen, Jane (1995) [1811], *Sense and Sensibility*, London, Penguin
- Bacon-Smith, Camille (1992), *Enterprising Women: Television Fandom and the Creation of Popular Myth*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- BBC News (8. august 2001), *Potter author denies 'writer's block'*, [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/1481229.stm> > [Nedlastet 14. januar 2012]
- Bjørneboe, Jens (1988) [1966], *Uten en tråd*, Oslo, Pax forlag
- Brake, Michael (1985), *Comparative youth culture : the sociology of youth cultures and youth subcultures in America, Britain and Canada*, New York, Routledge.
- Brontë, Emily (1992) [1847], *Stormfulle Høyder*, Oslo, Gyldendal.
- Cast, P.C & Cast, Kristen (2009-11), *House of Night 1-9*, New York, St.Martins Press
- Desrochers, Stephan (1995), *What Types of Men Are Most Attractive and Most Repulsive to Women?* i *Sex Roles*, Vol.32, Nos 5-6, 1995 [Internett], tilgjengelig fra: <<http://www.springerlink.com/content/w338134k8p0246xl/> > [nedlastet 27.januar 2012]
- Gaiman, Neil (2009) *Entitlement issues...*, *Neil Gaiman's Journal* [Internett], tilgjengelig fra: <<http://journal.neilgaiman.com/2009/05/entitlement-issues.html> >, [nedlastet 14.januar 2012]
- Gelder, Ken (1994), *Reading the vampire.*, London, Routledge.
- Gentikow, Barbara (2005), *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*, Kristiansand, IJ-forlaget AS.
- Christian-Smith, Linda K. (1990), *Becoming a Woman Through Romance*, New York, Routledge
- Fielding, Helen (1998) [1996], *Bridget Jones' Dagbok*, Oslo, Aschehoug
- Gill, Rosalind (2007a), *Gender and the Media*, Cambridge, Polity Press
- Gill Rosalind (2007b), *Postfeminist media culture: Elements of a sensibility* i *European Journal of Cultural Studies* [Internett] 2007 10: 147-166, tilgjengelig fra: <<http://ecs.sagepub.com/content/10/2/147>> [nedlastet 11. april 2011]

- Gordon, Joan and Hellinger, Veronica, red. (1997), *Blood Read- The VAMPIRE as Metaphor in Contemporary Culture*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
- Gullestad, Frida (2009), Fenomenet Twilight, *Adressa*, 8.januar 2009 [Internett] Tilgjengelig fra: <<http://www.adressa.no/kultur/film/article1184719.ece>> [nedlastet 19. september 2011]
- Harris, Charlaine (2001-11), *The Sookie Stackhouse Novels*, New York, Ace Books
- Hellekson, Karen (2009), Fan Fiction 101, *SFRA Review no. 287* (winter 2009) [Internett] s.5-7. Tilgjengelig fra: <<http://sfra.org/sfra-review/287.pdf>> [nedlastet 03. februar 2011]
- Hellekson, Karen, and Kristina Busse, eds (2006), *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet: New Essays*. Jefferson, NC: McFarland.
- Hodkinson, Paul and Deicke, Wolfgang (2007), *Youth cultures: scenes, subcultures and tribes*, New York, Routledge.
- Huq, Rupa (2006), *Beyond Subculture: Pop, Youth and Identity in a Postcolonial World*, Routledge.
- Höglund, Anna (2009), *Vampyrer: en kulturkritisk studie av den västerländska vampyrberättelsen från 1700-talet till 2000-talet*, Växjö, Växjö University Press
- Imprinting, *Twilight Wiki* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://twilightsaga.wikia.com/wiki/Imprinting>> [Nedlastet 05. desember 2011]
- Jenkins, Henry (1992) *Textual Poachers, Television Fans & Participatory Culture*. London, Routledge
- Jenkins, Henry (2010) Transmedia Generation, *Confessions of an Aca-Fan-The official weblog of Henry Jenkins*, 31. March 2010 [Internett] Tilgjengelig fra: <http://henryjenkins.org/2010/03/transmedia_generation.html> [Nedlastet 23.mars 2011]
- Johansson, Thomas (2006), *The Transformation of Sexuality : Gender and Identity in Contemporary Youth Culture*, Hampshire, Ashgate Publishing Limited.
- Jensen, Joli (1992) Fandom as Pathology: The Consequences of Characterization i L.A. Lewis red. *Adoring Audience: Fan Culture and Popular Media*. s. 9-29, Florence, KY, USA: Routledge
- Karniol, Rachel (2001) Adolescent Females' Idolization of Male Media Stars as a Transition Into Sexuality i *Sex Roles Vol. 44*, Nos 1-2, 2001 s. 61-77, Plenum Publishing Corporation.
- Kirkham, Margaret (1997), *Jane Austen, Feminism and Fiction*, London, The Athlone Press
- Kirknes, Hanne Løvik (2008), Fenomenet Twilight, *ABC Nyheter*, 13. desember 2008 [Internett] Tilgjengelig fra: <<http://www.abcnyheter.no/kultur/litteratur/081213/fenomenet-twilight>> [nedlastet 19. september 2011]

- Kvinnegruppa Ottar (29.10.2007) *Prinsippogram for Kvinnegruppa Ottar* [Internett] Tilgjengelig fra: <http://kvinnegruppa-ottar.no/no/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=40> [Nedlastet 23. november 2011]
- Lawrence, D.H. (1995) [1928], *Lady Chatterleys Elsker*, Oslo, Den Norske Bokklubben
- Leighton, Steve (2005), *How to know if you are a real vampire* [Internett] Tilgjengelig fra: <<http://www.vampirewebsite.net/howknowifavampire.html> > [nedlastet 10. januar 2011]
- Martin, George R.R. (1996- 2011) *A Song of Fire And Ice 1-5*, London, HarperVoyager
- Martin, George R.R. (2009), *To My Detractors, Not a Blog* [Internett] Tilgjengelig fra: <<http://grrm.livejournal.com/75053.html> > [nedlastet 14. januar 2012]
- Mazzarella, Sharon R. and Pecora, Norma Odom (1999), *Growing up Girls: Popular Culture and the Construction of Identity*, Peter Lang Publishing.
- McRobbie, Angela (1991) *Feminism and Youth Culture, From Jackie to Just Seventeen*, London, Macmillan Educations Ltd
- McRobbie, Angela (2004) Post-feminism and popular culture i *Feminist Media Studies*, 4:3, 255-264 [Internett], tilgjengelig fra: <<http://dx.doi.org/10.1080/1468077042000309937>> [nedlastet 11. april 2011]
- Meyer, Stephenie (2005), *Twilight*, New York, Little, Brown and Company
- Meyer, Stephenie (2006), *New Moon*, New York, Little, Brown and Company
- Meyer, Stephenie (2007), *Eclipse*, New York, Little, Brown and Company
- Meyer, Stephenie (2008a), *Breaking Dawn*, New York, Little, Brown and Company
- Meyer, Stephenie (2008b), *Midnight Sun*, partial draft [Internett], tilgjengelig fra: <http://www.stepheniemeyer.com/pdf/midnightsun_partial_draft4.pdf > [nedlastet 20. november 2011]
- Meyer, Stephenie (2008c), *The Host*, London, Sphere
- Miller, Henry (2004) [1949], *Sexus*, Oslo, Cappelen
- Morgan, David (1997), *Fokus Groups as Qualitative Research*, Sage Publications Inc.
- Mykle, Agnar (1956), *Sangen Om den Røde Rubin*, Oslo, Gyldendal.
- Nergaard, Kristine (2010), *Avtalt arbeidstid og arbeidstidsønsker blant deltidsansatte. Arbeidskraftundersøkelsene 2008 og 2009* [Internett], Oslo, Fafo, tilgjengelig fra: <<http://www.fafo.no/pub/rapp/10113/10113.pdf> > [nedlastet 23. november 2011]
- Pan, Michelle (2010) *Bella Should Have Dumped Edward: Controversial Views and Debates on the Twilight Series*, Berkeley, Ulysses Press

- Pettersen, Arnfinn (2005), *Det blodsugende lik, eller: Vampyrenes historie fortalt baklengs* [Internett], forskning.no, Tilgjengelig fra:
<<http://www.forskning.no/artikler/2003/januar/1043055724.2>> [nedlastet 14. april 2011]
- Porter, David (1997), *Internet Culture*. New York: Routledge.
- Quart, Alissa (2003), *Branded : the Buying and Selling of Teenagers*, Perseus Books
- Radway, Janice (1984), *Reading the Romance: Women, Patriarchy, and Popular Literature*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Rice, Anne (1989) [1976], *Interview With the Vampire*, New York, Ballantine Books
- Ridderstrøm, Helge (19. desember 2011), Chick Lit, *Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier* [Internett] Tilgjengelig fra:
<http://home.hio.no/~helgerid/litteraturogmedieleksikon/chick_lit.pdf> [nedlastet 24. januar 2012]
- Rowling, J.K (1997-2007), *Harry Potter 1-7*, London, Bloomsbury
- Sandemo, Margit (1982-89), *Sagaen om Isfolket 1-47*, Oslo, Schibsted
- Seifert, Christine (2008), Bite me! (Or Don't), *Bitch Magazine* [Internett] Tilgjengelig fra:
<<http://bitchmagazine.org/article/bite-me-or-dont>> [nedlastet 12. juni 2011]
- Shakespeare, William (1981) [1597], Romeo and Juliet i *The Complete Works of William Shakespeare*, London, Spring Books
- Sheffield, Jessica & Merlo, Elyse (2010) Biting Back: Twilight Anti-Fandom and the Rethoric of Superiority i M.A. Click, J. S. Aubrey & E. Behm-Morawitz red., *Bitten by Twilight. Youth Culture, Media & the Vampire Franchise*, s 207-222, New York, Peter Lang Publishing
- Simon, Robin W., Eder, Donna & Evans, Cathy (1992), The Development of Feeling Norms Underlying Romantic Love Amongst Adolescent Females i *Social Psychology Quarterly* 55, 1992 [Internett], tilgjengelig fra:<<http://www.jstor.org/stable/2786684?seq=2>> [nedlastet 5. januar 2012]
- Smith, L.J. (1991-2011), *The Vampire Diaries 1-7*, Harper Paperbacks
- Sommer-Bodenburg, Angela (1979-2008) *Der Kleine Vampyr 1- 20*, Hamburg, Rowohlt Taschenbuch Verlag
- Statistisk Sentralbyrå (2009), Lønn [Internett] Tilgjengelig fra:
<<http://www.ssb.no/emner/06/lonn/>> [Nedlastet 23. november 2011]
- Stoker, Bram (1993) [1897], *Dracula*, Hertfordshire, Wordsworth
- The Official Website of Stephenie Meyer (april 2011) *Is Bella an anti-feminist heroine?* [Internett],

tilgjengelig fra: <http://www.stepheniemeyer.com/bd_faq.html> [nedlastet 30.01.12]

Tolkien, J.R.R. (1992) [1954], *The Lord Of the Rings*, London, Grafton

Urbaniak, Geoffrey C. & Kilmann, Peter R. (2003), Physical Attractiveness and the «Nice Guy Paradox»: Do Nice Guys Really Finish Last? i *Sex Roles*, Vol 49, Nos 9/10, 2003 [Internett], tilgjengelig fra: <<http://www.springerlink.com/content/x4m411pnj8601541/>> [nedlastet 27.januar 2012]

Wilkins, Amy C. (2008), *Wannabes, Goths, and Christians: the Boundaries of Sex, Style, and Status*, University of Chicago Press.

Filmer og tv-serier

Ally Mc Beal (1997-2002), 20th Century Fox Television

Angel (1999-2004), 20th Century Fox Television

Blade (1998), New Line Cinema

Buffy the Vampire Slayer (1997-2003), 20th Century Fox Television

Dracula (1931), Universal Pictures

Interview With the Vampire (1994), Warner Bros.

New Moon (2009), Summit Entertainment

Nosferatu, eine Symphonie des Grauens (1922), Jofa-Atelier Berlin-Johannisthal

The Body Snatcher (1945), RKO Radio Pictures

The Devil Bat (1940), Producers Releasing Corporation

The Fan (1981), Paramount Pictures

The Fan (1996), Mandalay Entertainment

The Hunger (1983), Metro-Goldwyn-Meyer

The Lost Boys (1987), Warner Bros.

The Raven (1935), Universal Pictures

The Twilight Saga: Eclipse (2010), Summit Entertainment

The Vampire Diaries (2009-), Warner Bros. Television

True Blood (2008-), HBO

Twilight (2008), Summit Entertainment

Vedlegg

Intervjuspørsmål

1. Hvor gammel er du?
2. Hvor i landet bor du? (nord-, vest-, sør- eller øst- Norge)
3. I by eller tettsted?
4. Hvor lenge har du vært Twilighter?
5. Hvordan startet det?
6. Hva er din fascinasjon med vampyrer?
7. Er du medlem av en fangruppe på nettet?
8. Er det noe du ikke liker med Twilight? Hva i så fall?
9. Hva liker du best?
10. Er det ting i livet ditt som har forandret seg etter at du ble fan? Utdyp.
11. Hva er romantikk for deg?
12. Hva betyr feminisme for deg?
13. Er det andre bøker og filmer du liker godt? Kan du nevne disse?
14. Hvordan er disse i forhold til Twilight?
15. Hvor mye tid bruker du på Twilight?
16. Hva synes du om forholdet mellom Bella og Edward?
17. Hva synes du om forholdet mellom Bella og Jacob? Er dette vanlig? Burde Bella ha valgt annerledes?
18. Er Bella og Edward likestilte? Hva med Bella og Jacob?
19. Er Bella feminist?
20. Hvordan synes du et kjærlighetsforhold mellom gutt og jente bør være? Hvordan bør de behandle hverandre?

Samtykkeerklæring

Undersøkelsen Twilight og identitet har som mål å se på hvordan lesingen av en tekst kan påvirke holdninger hos unge lesere. Ved å sammenligne holdninger i forhold til kjønnsrollemønstre i tekstene og hos informantene vil jeg se i hvor stor grad fans lar seg påvirke av tenåringslitteraturen. Deltakende informanter vil derfor måtte svare på spørsmål i forhold til egne holdninger og hvorvidt de regner seg som påvirket av tekstene. Informantenes personlige tolkninger av situasjoner i de respektive bøkene/filmene vil også bli samlet inn. Det vil i tillegg bli stilt spørsmål om informantenes forhold til sjangeren og om det er andre tekster som også kan ha påvirkende kraft innen denne.

Informanten vil være anonym gjennom hele undersøkelsen, og informantens navn vil ikke bli publisert under noen omstendigheter. Alle data som kan identifisere medvirkende personer vil bli lagret som sensitivt materiale. Informanten kan på et hvert tidspunkt trekke seg fra prosessen og prosjektet.

Jeg er innforstått med rammene slik de fremgår ovenfor, og samtykker til denne avtalen.

Dato:

Maria Glambek
Mastergradstudent
Institutt for Informasjons- og medievitenskap

Informant

Foresattes underskrift (hvis under 18)

Mail til videregående skoler i Bergen

Til den det måtte gjelde.

Jeg er en jente som holder på med mastergraden i medievitenskap ved Universitetet i Bergen. Jeg skal skrive om Twilightfans og identitet. Jeg vil se hvordan det å være fans påvirker holdninger og valg som blir gjort med spesielt fokus på kjønnsrollemønstre. I den forbindelse søker jeg fans av serien som er villige til å stille opp på intervjuer. Det vil bli gruppeintervjuer med 3-4 personer om gangen, og intervjuene vil finne sted i uke 15.

Jeg lurer derfor på om det hadde vært mulig å formidle forespørselen til elevene på skolen?

Ved interesse kan elevene ta kontakt med meg på: maria.glambek@student.uib.no

På forhånd takk.

Vennlig hilsen

Maria Glambek

